

Щасливих Великодніх свят!

ГАЛИНА ДАЦЮК

4-5

ОЛЕГ ПОЛЯНСЬКИЙ

6

ВІКТОР ГРИЦЕНКО

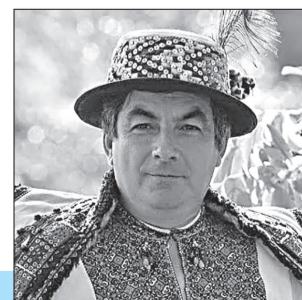
8

ВОЛОДИМИР
МЕЛЬНИЧЕНКО

12-13

ДМИТРО ПОЖОДЖУК

15

Вірмо в нездоланність Правди

Георгій ФІЛПЧУК,
доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, перший заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка

Напередодні Великодня людська душа прагне вищого, чистішого, проте чутливі для кожного українця події часто позбавляють такого стану. Нас супроводжують: війна на Донбасі, окупований Крим, брязкання зброї Росією як у найреакційніші гітлерівсько-сталінські часи на кордоні з Україною і захлинання імперською піною, проголошуючи “дружнє посланіє” москвитам, одурюючи вкотре людей і світ.

А в іншому кінці Європи, в Амстердамі, Україна з 2014 року продовжує закликати нідерландське правосуддя не допустити порушення Конвенції ЮНЕСКО і не передавати культурну спадщину України російській державі-агресору, опираючись “на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності”. “Скіфське золото” (565 музейних предметів у кількості 2111 одиниць зберігання) є умовною назвою, оскільки це комплекс трьох історично-етнічних культур — скіфів, сарматів, готів, що висвітлює історію Криму протягом багатьох століть — від античної доби до епохи середньовіччя. Артефакти далеко не всі є золотими — бронзовими, керамічними, дерев’яними. Проте головне — ця

музейна епопея стала яскравим підтвердженням ведення Росією гібридної війни проти України на всіх фронтах. Правда, тут достатньо помітним є поєднання російських імперських зазіхань на “чуже” і продажна корисливість окремих голландців у мантиях. Незважаючи на невизнання Нідерландами анексії Криму, все ж і тамтешня “Феміда” зрощує своїх “тупицьких” і “вовків”, яких спокусив запах кремлівських “нафторублів”.

Адже головуючий суддя Апеляційного суду Амстердама у справі “скіфського золота” впродовж останніх років здійснював представництво інтересів російської компанії “Промнефтьстрой”, захищаючи фактично РФ, співпрацюючи з адвокатами, які представляли позицію кримських музеїв (точніше Росії).

Ці рецидиви юридичної казуїстики нагадують нам про приклади недалекого минулого, коли Європа мовчала, зраджуючи українців діяннями і байдужістю своїх бюрократів. Згадаймо Олександра Олеся, його пронизливо-болючу поезію про несправедливість, аморальність, черствість тих, хто мав би сповідувати християнські чесноти. Вірш “Пам’ятай”, написаний ним ще 1931 року, але й сьогодні є актуальним для сучасників, які зобов’язані *вчитись так, як треба*, засвоювати уроки звитяг, власних бід і пам’ятати, що “*Коли Україна за право життя / З катми боролась, жила і вмирала, / І ждала, хотіла лише співчуття, / Європа мовчала...*”.

Хіба такою б мала бути політика міжнародних інституцій — від ООН до вічно “стурбованої” Ради Європи, ЮНЕСКО, коли на очах усього демократичного світу агресор зухвало вивозить шедеври Айвазовського, проводить незаконні археологічні розкопки та присвоює знайдені цінності, знищує об’єкти культурної спадщини, зокрема в стародавньому Херсонесі, Ханському палаці в Бахчисараї, намагаючись вивезти експонати кримських музеїв до російського Ермітажу.

Хіба таке свавілля щодо спроби (упродовж 2014–2021 рр.) віддати Росії культурну спадщину України не є прямим і опосередкованим виявом визнання частиною європейського істеблїшменту анексії окупантом Криму та міста Севастополя? Хіба все це не нагадує непослідовну поведінку, неефективні рішення, безплідні дискусії Ліги Націй, заснованої сто років тому в Парижі, передусім у ставленні до українського питання? Чого лише варті її таємні “рішення” (вересень 1933 р.) з приводу Голодомору в Україні, які були безрезультатними деклараціями, не маючи реального впливу, чи безпомічні реакції на японську агресію проти Китаю (1931 р.), на італійську (Ефіопія, 1935 р.), на радянську (Фінляндія, 1939 р.), безсилість й угодовство у ставленні до агресії Німеччини та СРСР.

Закінчення на стор. 2

Вірмо в нездоланність Правди

Закінчення. Початок на стор. 1

Цей жорстокий і повчальний урок ми вже сповна отримали, коли навіть трагедія мільйонів українців, замордованих геноцидом-голодомором, не заставила здригнутися, не ставши правдою, навіть співчуттям. Ці реальні загрози подібної політики і практики нікуди не поділися, а лише прикрилися новими декораціями, проте слова Святого Письма чутно: “Бережіться тих, які приходять до вас у овечій одежі, а всередині є вовками хижими”.

Але чого волати про поміч до чужого, до “всесвітніх” громадян, коли й самі здебільшого мовчазні, навіть ті, хто формально зобов’язаний захищати національні інтереси України. Хіба окреслена проблема стала предметним обговоренням в українському парламенті, на “шустеро-ганапольсько-кисельовсько-гордонівських” телевізійних шоу-майданчиках, що хоча б в затхлих кабінетах академічних інституцій? Інформаційний простір радше стане вмістилищем для чергового політичного коміксу про “наукові звершення” одіозного Киви-депутата чи інших подібних непотребів. Зась цінностям, новим знанням, високим етичним учинкам та військовим звиягам, коли олігархічна обслуга запопадливо старається народ “сміттям годувати”. На цьому тлі актуалізуються думки, ідеї, ідеали тих, хто міг би бути нашим духовним осердям і духовною цілістю, орієнтиром для чину в цьому розгойданому, переповненому бідами і похиттю наживи, жорстокому і немилосердному світі. Я вкотре переводжу себе і спрямовую до думок Юрія Липи, шукаючи відповіді на лекучі питання дня сьогоднішнього.

Щойно (2021 рік) у київському видавництві “Центр учбової літератури” вийшла книга Юрія Липи “Призначення України”. Не подумайте, що замовили її освітні, культурні, інформаційні відомства чи видається за державною програмою “Українська книга” для багатотисячних (поки що) шкіл, університетів, коледжів чи бібліотек. Її наклад становить (до смішного) лише 300 примірників і то завдяки пані Марті Липі-Гумецькій, що засвідчує низьку, на жаль, затребуваність суспільним загалом ідей цього визначного національного Просвітника. А шкода. Адже ним добре “перекладаються” геополітичні, історичні, психологічні характеристики для розуміння українцями свого місця в світовому просторі. Уперше книга вийшла у Львові 1938 року, пізніше видавалася в Нью-Йорку 1953-го, нарешті 2007 року в Києві виходить **Всеукраїнська трилогія**, де представлені три праці (“Призначення України”, “Чорноморська доктрина”, “Розподіл Росії”), які висвітлюють оригінальну геополітичну концепцію Юрія Липи та показують історичні витоки України.

Як і в попередні часи, нас продовжують тривожити думки про український шлях, вічні питання “Куди йдемо?”, “Як?”, “За чим і з чим?” прямуємо туди. І чи прямуємо? В якому б ракурсі (філософському, політичному, культурно-історичному, духовному, соціальному, безпековому, ментально-психологічному чи ідеологічному) не розглядалися ці вічні національні запити, відповіді “даються” самим життям, існуванням нації. Оскільки вже яке століття над Україною завис дамоклевим мечем гамлетівський знак долі – “бути чи не бути”.

*І от питання – бути чи не бути.
У чому більше гідності: скоритися
Ударам долі і лягти під стріли,
Чи опором зустріти чорні хвилі.*

У цьому шекспірівському монологічному заклиці (переклад Юрія Андруховича) міститься сув’язь національних завдань, мети, ідеї, політичної вимоги, поклик до боротьби за власну долю і волю.

І потужним рефреном звучать слова Юрія Липи: **“Призначення України – є тільки в ній самій, її доля в її людях та в їх моральних і матеріальних засобах”**. Він є саме такою особистістю, що найкраще відповідає на багато сучасних запитів української дійсності. У згаданій праці він цитує Редьярда Кіплінга: *“впали народи тому, що не були приготівані. Ніщо на світі – ні багатство, ні слава, ні таланти не заступить одного того, що є Законом понад усі закони: будь приготіваний!”*. Завжди. Повсюди. Перед усіма змінами світу.

Будь *приготіваний*, коли, виховуючи Націю, обстоюєш національні цінності, освіту, культуру, інформаційний простір, безпеку свого народу; коли захищаєш від агресора і зайд рідну землю і свободу, бережеш історичну пам’ять і традицію своїх батьків; коли оберігаєш людей від наруги “молитися чужим богам, чужою мовою”; коли москвини-конокради, а правильніше сказати курокради, цуплять серед білого дня, зайшовши через вікна до хати, нажиті твоїм родом статки.

Не вір лжепророкам, не вір лукавим, не вір позірним братам, а лише в себе і свій народ. Це не були на вітер кинуті слова. За ними був чин Юрія Липи, який до 18 років, проживаючи в Одесі, 17-річним юнаком зі зброєю пішов боронити Україну від білої і червоної орди, вступивши до Гайдамацької дивізії, пізніше до куреня Морської піхоти Збройних сил УНР, стає заступником командира одеської “Січі”, редагує українську щоденну газету, пише свої не за віком наукові, публіцистичні праці. Він стає одним із глибоких молодих дослідників геополітичної історії України, розширивши уявлення про державність України, починаючи з Боспорського царства і Митридата, високо оцінював наукові доробки Антоновича, Біляшівського, Хвойки, Щербаківського, Доманицького, які творили національну історію. Він писав про Володимира Антоновича як того, що “розпочав боротьбу з Росією і супоставляв динамітові військ московських варварів динаміт археології”. Липа ніколи не вірив у добрі наміри Росії і осуджував її аморальні вчинки, грабунки чужої історії. У “Призначенні України” він використовує описи професора з Кембріджу Е. Клерка: “Ось москалі приходять до Херсонесу, повного еллінських і римських будівель, не торкнутих досі ані татарами, ані навіть тунами. Ці варвари зайнялися своїм улюбленим за-

няттям – плондруванням. Перекидали, розбивали, закопували і нищили все, чого досягнули і що послужило б до висвітлення старовинної історії цієї країни”. Ось приходять до Бахчисараю, – пише далі Липа, – де були не тільки арабсько-татарські, але й готські, еллінські й руські (старокиївські) будівлі. “Росіяни задовольнили свою варварську насолоду руйнуванням, знищивши цілком цю столицю, не зіставивши каменя на камені... В Керчі, зрівнявши з землею п’ятсот будівель (античних), вони дозволили збудувати близько тридцяти вбогих бараків”. Росіяни, як описує Клерк, закладають міни під античні храми, гаками розтягують мармурові блоки... Коли б грецький архіпелаг потрапив під панування Росії, не зосталося б там старовинної Еллади”.

Грекам і світу поталанило, не потрапивши в пазурі ординської птиці, а Українському Криму й Україні вивратися не вдалося. Росія почала переписувати давню історію Криму (як і всю історію України) з XVIII століття, знищуючи або привласнюючи “все, що послужило б до висвітлення старовинної історії”. Такою була, є і буде до скону існування Росії політика “культурного імперіалізму”, яка зветься нині “руським міром”. Прецедент зі “скіфським золотом” лише підтверджує незмінність процесів еволюційної варваризації Московії, яка з неперевершеним цинізмом нищить все, що не вписується в інтереси цієї ерзац-держави. Знаймо, що в “очікуваних” переговорах з Росією, котра ліквідувала скрізь (за принципами гібридної війни) все українське: українські школи, культурні установи, бібліотеки, громадські організації, газети, журнали, книговидавництва, радіо-телепрограми, нас вкотре годуватимуть фейками “переслідувань” в Україні російської мови, церкви та “москворотих” ЗМІ, без чого п’ятиколонникам вижити буде неймовірно важко.

Але нам своє робити. Творити і писати власну історію. Пробуджувати національну свідомість і гідність українців. Формувати козацький дух свободи і над усе оберігати, зміцнювати українську державність. Певен, що українці здатні повернути втрачене, якщо бережуть національну Душу і будуть (за Ю. Липою) **приготівані**.

Як тоді, під час знаменитого Кримського походу 1918-го. “Ніде на всій Україні, – пише учасник походу Болбочана, – не зустрічали українського війська з таким ентузіазмом, з такими оваціями і з таким захопленням, як робило це населення Сімферополя та інших зайнятих кримських місцевостей”. Вірмо і борімося за народження тієї славної сторінки національної історії, коли Крим-Таврида як відвічна земля України стане вільною. А дорога до чистого діла моститься чистими руками і світлим думками.

Напередодні Великодня нас продовжують тривожити думки про український шлях до Храму, вічні питання “Куди йдемо?”, “Як?”, “По що і за чим ми прямуємо туди?”. І чи прямуємо? Під яким кутом не розглядалися б ці окреслені національні запити, відповіді “надаються” самим життям.

Будь українцем, коли захищаєш і оберігаєш від агресора та зайд рідну землю і свободу; коли, виховуючи Націю, обстоюєш національні цінності, освіту, культуру, інформаційний простір, духовну безпеку свого народу, історичну пам’ять і традицію своїх батьків; коли оберігаєш людей від наруги “молитися чужим богам, чужою мовою”; коли чужинці-конокради, а правильніше сказати курокради, цуплять серед білого дня, зайшовши через вікна до хати, нажиті твоїм родом статки.

Не вір лжепророкам, не вір лукавим, не вір позірним “братам”, а повір у себе і свій народ. А тому не живімо подвійною, потрійною ідентичністю, роздвоєною свідомістю і державною двомовністю. На цій дорозі нам не знайти однієї спільної політичної та національної мови, бо втрачена ідентичність – це неспроможність жити власним державним життям. Забудьмо, писав В. Липинський у “Листах до братів-хліборобів”, що “українець – це недомосковлений поляк, або підпольщений москаль”. Українцем є той, хто чує, як “кричить Тарасова гора”:

**Немає на світі України,
Немає другого Дніпра!**

Георгій ФІЛІПЧУК

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі – ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об’єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Альфа-Банк”, р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

У квітні на наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Ігнатенко Леонід Миколайович – 1000 грн.
2. Татарин Віра Іванівна – 200 грн.
3. Довганюк Ігор Дмитрович – 150 грн.
4. Головка М. – 600 грн.
5. Мельниченко В. Ю. – 1000 грн.
6. Стасик Юлія Іванівна – 100 грн.

Геть московських холуїв з Полтави!

Микола КУЛЬЧИНСЬКИЙ,
м. Полтава

Знову за розпорядженням міського голови Полтави Олександра Мамаю знято український державний прапор і прапор визвольної боротьби УПА з так званого пам'ятника слави. Слави Російському переможному імперіалізму, що на два з лишком століття взяв у кривавий полон український народ. Кати України поставили цей пам'ятник, щоб поневолені українці ніколи не забували про свою трагедію і навіки забули про свою, знищену загарбниками, державу. Забудьте, що ви мали коліс право і свободи, забудьте, що ви мали свою мову, свою церкву і свою культуру. Ваше призначення відтепер бути лакеями російської імперії — ось що символізує цей пам'ятник нашої ганьби, нашого приниження. І більш нічого. Жодної естетичної цінності він не має, окрім демонстрації бруталності і нещадної сили російського колоніалізму.

Перше підняття на пам'ятнику наших прапорів у 2014 році, у час нової спроби росіян знову поневолити українців, якраз і символізувало нескореність нашого духу, попри все криваве панування російської самодержавної, а потім комуністичної імперії над українцями. Ініціював підняття прапорів голова Товариства політ'язнів та репресованих Анатолій Банний, а я та Ростислав Шевченко допомагали йому у цьому. Здається, був ще хтось четвертий. І ось знову прапори знімають. Тисячі наших воїнів, що стали на захист Вітчизни, отих самих наших прав і свобод, що їх так ненавидять московити, загинули. Зовсім юних,

старших, чийхось синів, чийхось батьків, чийхось коханих, а чийхось дружин і наречених, бо гинули і наші дівчата та жінки, і гинули вони під нашими прапорами і за них! Як посмів Мамай віддавати таке розпорядження?! Кому хоче вгодити? Російським загарбникам? Як сміє принижувати пам'ять героїв — і тих, які полягли в боротьбі з російським імперіалізмом, і тих, що сьогодні на фронті, бо ці прапори на пам'ятнику якраз і символізують нашу перемогу над ним.

Я пропоную депутатам міської ради зібрати позачергову сесію і поставити крапку над “і” — Мамаю висловити недовіру, а прапори навічно залишити на пам'ятнику. Було б добре, якби ту, смердючу російською пихою та жорстокістю “птичку”, взагалі зняли й увінчали колону золотим тризубом. “Птичку” ж доручити президенту Зеленському подарувати Путіну поштою з повідомленням про вручення.

Закликаю наших ветеранів після Великодня провести масове пікетування міської ради з вимогою проведення позачергової сесії депутатів для висловлення недовіри Мамаю. Геть московських холуїв з Полтави!

Служить Україні та громаді До 75-річчя громадсько-політичного діяча, просвітця, публіциста і краєзнавця Казимира Яреми

Незалежність України, проголошену 24 серпня 1991 року, ми досягли завдяки тому, що наша українська нація в усі періоди свого історичного розвитку народжувала і плекала патріотів, які служили рідній землі і своєму народові безкорисливо, без особистої вигоди, завжди відстоювали інтереси громади, скривджених людей, сповідували національну ідею, дбали про розвиток Української Держави, духовність народу, національної культури.

Саме таким є Казимир Ярема.

Казимир Петрович Ярема народився 8 квітня 1946 року в селі Йосипівка Тернопільського району. Почуті ще в дитинстві розповіді старших односельчан про визвольні змагання ОУН-УПА, читання в шкільні роки забороненої тоді “Історії України” М. Грушевського, пережиті нестатки і бідкування у важкі післявоєнні роки сприяли формуванню високої національної свідомості, співчуття до знедолених і скривджених, готовність до боротьби за справедливість.

Освіту здобув у Йосипівській восьмирічній школі та Настасівській середній школі. У 1964–1966 роках навчався в Чортківському педучилищі, а в 1973 році закінчив Львівський державний університет ім. І. Франка.

За фахом Казимир Ярема вчитель початкових класів і музики, історії і права. Учителював у Рівненській області, в селах Смолянка, Йосипівка, Острів Тернопільського району, майже 20 років був директором школи, ініціював і організував будівництво Острівської середньої школи у 1989–1993 роках без жодної підтримки районної та обласної влади за кошти агрофірми “Поділля” і завдяки авторитету та підтримці її голови Стефанії Антонівни Тислицької.

У 2000–2004 роках Казимир Ярема працював головою Тернопільської обласної правозахисної організації “Спілка власників землі”, сотням селян допоміг отримати земельні та майнові паї.

З 2005 по 2007 рік працював провідним фахівцем Територіального центру захисту пенсіонерів та одиноких непрацюючих громадян Тернопільського району, організував і проводив благодійні акції.

Усе своє свідоме життя Казимир Ярема — активний учасник громадських справ. У тоталітарні часи він пропагував українське слово, українську пісню, музику як учасник хорів, драматичних гуртків, духового оркестру, ансамблю народних музик у час навчання в Чорткові та Львові, у селах Лінчин, Смолянка, Йосипівка та Острів.

Особливо його громадсько-політична активність зростає в роки відродження України. У 1989 р. він був обраний в с. Острів головою осередку Товариства української мови ім. Т. Шевченка, яке домоглося у 1990 р. перейменування в селі вулиці Леніна на вулицю ім. поета-патріота Василя Яреми. Тоді ж у 1989 р. К. Ярема став членом Народного Руху України, брав безпосередню участь у національно-визвольних акціях у Тернополі, багатьох містах і селах краю, їздив на Донбас з агітаційною групою Тернопільщини напередодні Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. Завжди належав до політичних сил, що були в опозиції до кучмізму, режиму Януковича, у 2007 році був членом виборчої комісії у м. Макіївці як представник національно-демократичних сил. Брав активну участь в акціях “Україна без Кучми”, Помаранчевій революції, Революції Гідності, був на Майданах Києва і Тернополя.

З 2000 по 2010 рік очолював Тернопільську районну організацію Української Народної партії, з 1994 року член Тернопільського обласного товариства ім. Богдана Лепкого, декілька років є заступником голови товариства і обраний головою журі по призначенню і врученню премій “ім. родини Лепких — Сільвестра, Богдана, Левка, Миколи і доктора Романа Смика”, заснованої при товаристві, яка вручається за значний вклад у повернення в Україну імені та творчості родини Лепких та інших видатних українців. У 2001–2002 рр. був

заступником начальника Тернопільського районного штабу “Наша Україна”, а в 2006 році — начальником районного штабу УНП. Понад десять років був головою ревізійної комісії Тернопільського обласного об'єднання Всеукраїнського Товариства “Просвіта”, з 2013 року є головою Тернопільського районного відділення Всеукраїнського товариства “Просвіта”, членом ГО “Українська Народна Рада”.

За активну участь у громадсько-політичній роботі Казимир Ярема відзначений багатьма грамотами, ювілейними медалями, подяками Тернопільської районної адміністрації та Тернопільської районної ради, грамотою Тернопільської обласної адміністрації до 30-річчя створення Народного Руху України. У 2017 році став одним із перших лауреатом премії ім. родини Лепких, також має інші нагороди.

Його статті, замальовки неодноразово друкувалися в пресі. У 2000 році вийшли з друку його перші публіцистично-художні повісті “Володимир Хома (літературний портрет)”, “Життя, мов спалах зорі” (про поета-патріота Василя Яреми). Тоді ж він зібрав, упорядкував і видав поетичну збірку творів Василя Яреми “Україно моя барвінкова” і збірку пісень на слова Василя Яреми “Мелодії, освячені любов'ю”, а також зібрав, упорядкував і сприяв оформленню в Острівській школі кімнати-музею Василя Яреми. У 2015 році до 75-річчя з дня народження Василя Яреми К. Ярема перевидав збірки творів В. Яреми і книжки про нього з доповненнями.

У 2001 році Казимир Ярема написав і видав біографічні повісті “Три музи Валерія Залізного” і “Душі пісенний цвіт”, а в 2005 році світ побачила книга “Василь Подуфалий. Життя і творчість”, авторами якої є К. Ярема і Б. Кусень.

Протягом п'яти років К. П. Ярема зібрав матеріали і написав книжку на 730 сторінок “Кривава боротьба за волю України”, яка вийшла з друку у 2016 році і є енциклопедією героїчної боротьби українців за здобуття незалежної української держави та перевидана у 2019 р. У 2019 р. вийшла з друку його нова книжка “Школа рідна Острівська”. У 2020 році з друку вийшла його книжка “Служив Україні словом”, а у 2021 році — книжка “Родина українських патріотів і добрих господарів”.

Готові до друку його книжки “Духовні скарби Острова”, “Моє рідне село Йосипівка”. Він збирає матеріали і пише книгу “Спогади українців, які пережили голодомори”, систематично пише статті на суспільно-політичну тематику в місцевих та всеукраїнських газетах, бере участь в громадському та політичному житті краю, культурно-просвітницьких заходах та акціях протесту простих українців проти корупції і несправедливості. Активний просвітянин.

Бажаємо нашому другові доброго здоров'я і творчої снаги.

Побратими-лепківці та просвітяни:
Б. Кусень, В. Залізний, Е. Мочевус

Через пісню нести правду життя до людей

Марія ПАВЛЮК,

голова Об'єднання Галицького району
Львова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Покликання свідомого митця в складний для нашої держави час — нагадувати українцям про величні постаті, подаровані Творцем Україні (Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Соломія Крушельницька та багато інших), щоб всім нам усвідомити, яким шляхом іти до гідного життя на рідній землі.

22 квітня — знаковий день у житті вельта духа всього українства Тараса Шевченка. У 1838 році цього дня в Петербурзі його, талановитого молодого художника, було викуплено з кріпацтва.

Просвітянка, бандуристка, заслужена артистка України, володарка ордену княгині Ольги Марія Сорока в Кобзарській

світлиці у Львові провела мистецький захід, присвячений цій даті. У виконанні її вихованок, учениць школи мистецтв № 5 м. Львова, звучала поезія Кобзаря в супроводі бандури: “Тополя”, “Муза”, “Доля”. Трію юних бандуристок виконали улюблені пісні на слова Тараса Шевченка.

“Сьогоднішній виступ напередодні Великодніх свят — це своєрідна сповідь перед Всевишнім. Бо покликання бандуриста — будити в людських душах енергію нації, через пісню нести правду життя до людей”, — звернулася до своїх учениць М. Сорока.

І хоча захід відбувся при невеликій аудиторії батьків через карантин, дітей переповнювали радісні емоції. “Це найщасливіший день у моєму житті”, — сказала семилітня, наймолодша, учасниця-бандуристка.

Галина ДАЦЮК

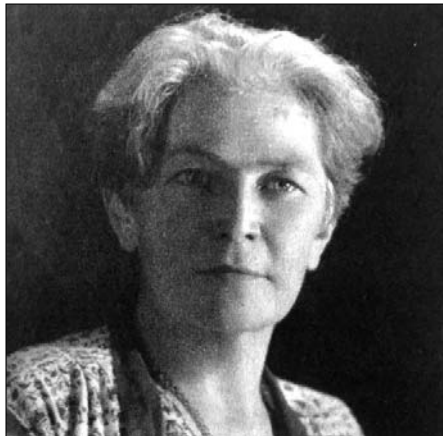
Ніна Михалевич: “Тоді цікаво жити, коли живеш для своєї Батьківщини!”

1 травня виповнюється 115 років від дня народження Ніни Михалевич – громадської діячки, учасниці похідних груп ОУН у Київ 1941 року, онучки Софії Русової.

З пані Ніною я познайомила-ся у вересні 1991 року, коли вона приїхала в Україну на відзначення 135-ї річниці від дня народження своєї бабусі, Софії Русової. Ми зустрілися в готелі “Турист” біля станції метро “Лівобережна” – з пані Ніною, її доньками Лесею Михалевич і Олею Рудакевич, онукою Софії Русової, – усі вони прилетіли з Філадельфії. З Праги приїхав Олександр Ліндфорс, брат пані Ніни, онук Русової. Усі готувалися до виїзду в Олешню, на батьківщину Ліндфорсів-Русових, де планувався “Софійн день” і відкриття пам’ятного знака на місці родинного маєтку.

У Києві, тим часом, вшановували пам’ять жертв Голокосту, і пані Ніна нарікала, чому ніхто не згадує українських патріотів, які у 42-му теж загинули в Бабиному Яру від рук нацистів. “Чому мовчать про Олену?” – дуже серйозно запитувала пані Ніна, не називаючи прізвища, бо вважала, очевидно, що про Телігу мають знати усі. Саме через пані Ніну я відкрила ім’я “поетки вогняних меж”. І вже в лютому 1992 року, в Будинку вчителя, жіноча спільнота організувала перший в незалежній Україні вечір пам’яті Олени Теліги, до 50-ліття від дня її героїчної загибелі.

Ніна Ліндфорс-Михалевич – онука Софії та Олександра Русо-

Мама Любов Русова

вих, одна з особистостей великої родини, у якій були художники, лікарі, юристи, музиканти, вчені, але усі вони, водночас, були громадськими діячами, які присвячували великий шматок власного життя розбудові України. Народилася Ніна в Монпельє (Франція) від палкого кохання Любові Русової та Олександра Ліндфорса. Мама студювала медицину у Франції, оскільки жінки в Росії не мали доступу до вищої медичної освіти. Батько, Олександр Ліндфорс, навчався на юридичному факультеті. Вінчалися батьки у Петербурзі. І хоча Софії Русової під погрозою арешту був заборонений виїзд за “межі хутора Михайлівського”, але вона, одягнувши вуаль, все ж поїхала на весілля дочки Люби. Невдовзі народилася її перша онука. “У нас тепер чарівна няня, котрій я Нінку спокійно довіряю”, – напише щаслива мама в одному з листів.

Проживши дивовижне довге життя (1 травня, 1906 – 9 червня, 2003), Ніна виховала чотирьох дітей: Ірину, Лесю, Тараса й Ольгу. Залишила на землі добрі справи та приклад лицарського служіння ідеї незалежності України. Належала до тих унікальних людей, у яких природно поєдналися великий гуманізм, романтика, віра і сталевість, коли йшлося про ідею. Все життя вона любила й згадувала Олешню – батьківщину Баби Софії, де провела дитинство. До останніх днів пам’ятатиме сирітку Фатіму – ко-

билку, яку сама виростила з маленького худого лошати, годуючи боршем. Мама Люба помітить у маленькій Ніні особливе ставлення до рідного світу й напише про це Нініному татові – Олександрові, який розбудує в Олешні новий дім, посадить сад і який, на жаль, помре молодим від туберкульозу, коли Ніні виповниться лише 12 років. І їй, хоча й панській дитині, доведеться навіть орати, доглядати господарство.

Юною дівчинкою, у 1921 році, разом із мамою, лікаркою від Бога, Любов’ю Русовою-Ліндфорс, вона залишить родинний маєток в Олешні, рятуючись від більшовицького переслідування. А через 20 років повернеться з похідними групами ОУН в окупований ворогом Київ. Вона приїде в Україну разом із Оленою Телігою, Уласом Самчуком, чоловіком Михайлом Михалевичем і двома маленькими донечками – Орісею і Лесею – ще грудною дитиною. Про життя в окупації коротко згадає при нашій зустрічі, в листах, у споміні про Олену Телігу. Пам’ять висвітлить дні великих сподівань і революційного запалу. “За морквяним чаєм” вони плануватимуть з Оленою Телігою видання дитячої літератури, підручників українською мовою. Мріятимуть про нове життя в самостійній Україні. Ворог відчує в цій мрії смертельну небезпеку для себе. Ніна ще встигне виїхати з маленькими дітьми, виконавши наказ залишити столицю. Олена залишиться з друзями до кінця. “Чи зустрине таких лицарів наш золотoverхий Київ? Чи зустрине кращих?” – риторично і з боєм запитає Ніна у спогаді про Телігу..

Про свої місяці в окупованому Києві донька Ніни Ірина (Ткаченко) матиме інші спомини, дитячі, дуже болючі. Їй тоді було 7

Майбутня онука

років, і дівчинка не могла збагнути, що таке “похідні групи” і чому її мама увесь час десь зникає в морозному місті. Їй було холодно і хотілося їсти. Про цей голод і вічне “зникнення” мами, постійні переїзди, емоційні розмови з різними людьми про Україну, тривогу і абсолютний аскетизм у побуті пані Оріса складе власну думку – дитини українських революціонерів, оунівців. Ось що напише мені в листі від 20 березня 2013 року: “В нас Україна була на першому місці, все інше – ідея, якій не було міри. В моєму випадку “ідея” мене не влаштувала й жити їхніми ідеями я не могла. Хоч, разом із тим, були цікаві моменти, зустрічі різних великих людей, яким приходилося бувати в нас, включно із Тодосем Осьмачкою, і багато-багато інших. І разом із тим, пригадую, як наш Тато в усьому собі відмовляв, включно із вигідним ліжком, “бо по тюрмах сплять на дошках”, і разом із тим, будучи в Німеччині, Батько передав через мене гроші на “організацію”, а “вельмож”, якому треба було передати, був у Баден-Баден на купелях. Це так на мене подіяло, що я відмовилася давати гроші на ту “ціль”! Я не жалюся, я тільки ділюся

Батько Олександр Ліндфорс

своїм минулим, яке було дуже бурхливе.

Я продукт “двох світів”, який завжди був у конфлікті, бо світи, може, були: реальним, від якого мене ізолювали, й світ Батьків, яким вони жили, мені не зрозумілим! Я в 5 років разом із Батьками була свідком боїв у Хусті (1939), де на очах мерли студенти! Такі були часи, кожна генерація має своє переживання”.

І в наступному листі – від 7 квітня 2013 року: “Благовіщення, я й в церкві була, співаю в церковному хорі із 15 років, із перервами, настрої не був в мене до молитви, в конфлікті із нашим Творцем, бо не бачить він наш Нарід і не бачить владу, яка окупувала нашу землю й не дає світлий розум Народові скинути із себе пуга.

“Мамона” заволоділа, збаламутила мозги масі, й уже до того доходить, що двоє сидять в одній кімнаті й між собою не говорять, а пишуть на машинках свої справи! Мистецтво писати листи, які Олечка впорядкувала, а Ви тепер над ними працюєте, є рідкісні явища. Світ тратьте ґрунт під собою, який дощі роз-

На рідному обійсті в Олешні. Ніна Михалевич з донькою Лесею, ліворуч вчитель історії Володимир Єрмак. 1991 р.

миють, і людина в них – в проваллях, знаходитиме свій кінець. Сьогодні бути чесним не модно. Колись ідея давала бажання й віру в те, що робили, а тепер десь ідея й віра, чи не на дні моря опинилися?

Будучи в Україні, в потязі, мені не повірили, що я не з Галичини. Коли я показала свій паспорт, то вони не тільки переконалися, що я з Канади, але й помітили, що я родилася в Празі, то вони не могли вийти з дива. Причому сказали, що “у вас багато молодих говорять канадійською”, на що я відповіла: “Ні, вони говорять державною мовою, в якій народилися, а дома часами всі говорять матірною, а ви державною не хочете говорити”. Після того уже балачка не ліпилася”.

Коли я думаю про велику родину Русових, про їхню подвизницьку громадську роботу, самопожертву Україні, то часто думаю про дітей, які опинилися у вирі боротьби. Загалом “виром” було ціле життя. Софія Русова народжувала дітей в ув’язненні, її онука Ніна Михалевич приїхала боротися за самостійну Україну з грудною дитиною. В боротьбі діти виростили і виховувалися, взявши за основу ідеї служіння свободі, добру, творчості, а не накопиченню. Через сотню літ, після еміграції усі нащадки Русових знають про Україну, вважаючи її своєю Батьківщиною, працюють для неї, будучи далеко за океаном, – така от сила тяжіння. Хоча все життя дітей минає вже в іншому, неукраїнському, оточенні і світі, в іншій державі, чийми громадянами вони є.

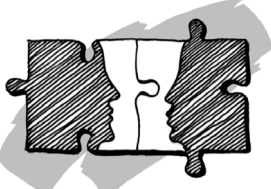
З листа доньки Ніни Михалевич Ольги Рудакевич від 18 листопада 2016 року: “Мама жила в Олешні, у Празі, у Львові, в Києві, тоді втеча через Європу, зупинка в Мюнхені, тоді Америка, від Міннесоти до Філадельфії. Похована Мама на українському цвинтарі в Бавнд Брук, Нью Джерзі. Хоч Мама була інженером-агрономом, в Америці професійно не працювала, а займалася громадськими справами, перекладами (перекладала казки на українську мову). Михайло Михалевич (22 липня, 1906 – 9 лютого, 1984) жив у степах східної України (на Херсонщині), в Києві, у

Празі (де Батьки поборалися), у Львові, в Києві (Тато і Мама були в похідних групах), і так, як і Мама, через Європу, Америка, аж до Філадельфії. Теж похований у Б.Б. в Н.Дж. Працював Тато для архітектурної фірми яко мистець, виконував творчі проекти (моделі, рисунки, розписи, мозаїки). Нас було п’ятеро. Окрім нас чотирьох, був ще братик, Остап (Львів, 1943 – Мюнхен, 1945).

Наша Ліля, офіційно Ірина, народилася 5-го травня, 1934 року у Празі. Дитинство, Ліля каже, у неї не було. Батьки увесь час зайняті справами, увесь час їздили десь, жажливе враження на Лілю зробив Хуст (1939), де вона пережила жахи війни. Київ 1942 року теж вона згадує з трепетом, була суворо зима, нічого не було ні їсти, ні вдягнути, холод, голод, страх, хоча Мама розказувала, що Ліля завжди була дуже розбитна, уміла знаходити добрих людей, які радили-помогали, і навіть умудрилась знайти якусь жінку яка діставала молоко із села. І та жінка Лілі і Лесі приносила молоко, носила через Дніпро, який тої зими замерз.

Єдині гарні спогади у Лілі це уже з Німеччини, з Берхтезгадену, де ми опинилися у таборі ДП. Власне, Ліля з Бабою (Любов Ліндфорс) жили в Бадені, а Мама і Тато, і Леся, Тарас і я жили в Мюнхені, Баден недалеко від Мюнхену. У тому ДП таборі була велика громада, і гімназія була, і Пласт, і балет, і музика-клавир, і прогульки в гори, товариство. Баба в таборі вчила французьку мову і спів, і Ліля з Бабою там і жила, а ми були в Мюнхені. У потязі ще перед Мюнхеном помер Остапко (дворічний син пані Ніни Михалевич. – Г. Д.) від запалення легенів. Похований на цвинтарі у Мюнхені.

В самому Мюнхені народився Тарас, 1945 року. 1947 року народилася я, в Берхтезгадені. Леся народилася в той самий день, що і Ліля, 5 травня, 1941 року теж у Празі. Леся ніяких поганих спогадів не мала, а виростили ми, тобто, Леся, Тарас і я, уже в Америці, як у Бога за пазухою. Ясно, що життя було нелегке, мови ніхто з нас не знав, не розуміли що і як, але громада, як завжди, разом проходила різні труднощі, поки не “стали на ноги.” Ліля, будучи старшою, включилася у товариство старшого юнацтва, вони усі

Олег ПОЛЯНСЬКИЙ,

професор, завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського

Українська гуманітаристика в зашморзі «наукометрії», «скопусів», «індексів цитувань» та інших глобалістсько-космополітичних проєктів

Уже не перший рік українська гуманітаристика намагається вибратися із серйозної кризи. Здавалося б, падіння компартійного тоталітарного режиму, зняття ідеологічних заборон, відкриття архівів і «спецхранів» дадуть гуманітаріям, зокрема історикам, можливість досліджувати будь-які теми, насамперед ті, що замовчувались або фальсифікувались радянською системою. Та виявилось, що звільнення від ідеологічного диктату, крім позитиву, породило водночас чималі проблеми. Масове перетворення інститутів на університети з подальшим переведенням у категорію національних, відкриття у кожному історичних факультетів спричинило брак професійних кадрів. Колишні історики КПРС, викладачі наукового комунізму, атеїзму, діамату та істмату волею обставин змушені були переорієнтуватися на викладачів і дослідників історії України, філософії, релігієзнавства, соціології, але часто залишалися на старих ідеологічних позиціях і не оволоділи новітніми методологіями історичних досліджень.

Таким чином, освітнє міністерство вирішило підняти рівень української науки за допомогою т. зв. «наукометрії», «індексів цитувань», «індексів Гірша», «імпаکت-факторів», «скопусів» і подібних «новачій». При цьому абсолютно не враховувалась специфіка гуманітарних, точних і природничих наук.

Звичайно, запровадження в наказовому порядку таких змін, особливо у сфері гуманітаристики, викликало серйозне занепокоєння освітньої й академічної наукової спільноти. У друкованих й електронних ЗМІ з'явилась низка статей із промовистими назвами. Назвемо найбільш резонансні: О. Попович «Наукометричне невігластво (щодо манії бюрократії запровадити цифрове оцінювання науки)»; В. Горбатенко та ін. «Scopus замість науки: чи потрібно це Україні?»; М. Стріха «Наука в університетах: що далі?»; М. Тимошик «Українська гуманітарна наука під дамокловим мечем «Скопусу»»; Д. Дроздовський «Скопус: науковий інтернаціоналізм чи колонізація?»; О. Борисова «Макдональдизація вищої освіти: причини та наслідки».

Головним меседжем статті доктора економічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України О. Поповича є принципово-докладне твердження, що не уся світова наукова спільнота підтримує і схвалює далеко неоднозначні новачії, пов'язані з «наукометриєю», «скопусом», «індексами цитувань» та «імпакт-факторами». Він наводить висновки кількох авторитетних міжнародних інституцій та вчених про необ'єктивність і явну заангажованість тих, хто стоїть за цими намаганнями уніфікувати й підпорядкувати одному центру світову науку, не враховуючи при цьому специфіку країн та особливостей точних, природничих і гуманітарних наук.

«Бібліометричні дані – небезпечна зброя (тим більш в руках не-експертів) і є цілком неадекватним способом оцінки якості наукової роботи» (Проф. В. Бальман, директор Інституту математики, Бонн).

«Дані щодо цитувань дають лише обмежене і неповне уявлення про якість наукових досліджень. На жаль, надто велика спокуса визначити рейтинг кожного вченого, оперуючи всього одним показником; може статися що цим спокуситися і широка громадськість, яка і в більш простих випадках нездатна зрозуміти, що витікає з тих чи інших статистичних величин» (Міжнародний математичний союз).

«Існує серйозна небезпека, що надмірна увага до бібліометричних показників не тільки не дозволить повною мірою оцінити

якість досягнень, але й сприятиме приховуванню від наукового співтовариства досліджень видатних вчених, які працюють поза сучасним науковим мейнстрімом. Подібна практика може сформувати тенденцію до просування тільки тих досліджень, які відповідають модним течіям в науці; в той же час ті, хто оригінальний і чия робота здатна привести до розвитку зовсім нових наукових напрямів, можуть лишитися непоміченими. [...] В основі експертної оцінки не можуть лежати бібліометричні показники. Переоцінка значимості бібліометричних показників може завдати серйозної шкоди оригінальності та творчому потенціалу вчених» (Із спільної заяви Французької академії наук, Німецької академії природничих наук, Лондонського королівського товариства, 2017 р.).

«Фахівці, що проводять оцінку наукової діяльності, не повинні піддаватися спокусі переключитися прийняттю рішень на числа. [...] Дослідження, що розширює межі наукового знання, відрізняється від дослідження, зосередженого на пошуку рішень суспільних проблем. [...] У багатьох країнах світу висока якість наукового дослідження прирівняна до публікації англійською мовою. [...] Такого роду упередженість створює особливі проблеми в суспільних та гуманітарних науках, де дослідження в більшій чи меншій мірі регіонально та національно обумовлені» (Лейденський маніфест, 2014 р.).

Стосовно української науки, зокрема гуманітарної, її сучасних оцінок деякі вітчизняні вчені висловлюють критичні зауваження. Так, доктор філософії наук М. Тимошик із великим занепокоєнням пише про кризовий стан університетської науки, її «скопусизацію», що ставить у дискримінальну умови дослідників, які займаються українознавчими студіями. Адже більшість українознавчих тем – це «сотні й тисячі ще ненаписаних сторінок локальних подій і явищ. Це такі ж сотні й тисячі відомих і маловідомих персоналій ... Це мільйони недосліджених сторінок архівних справ, шпальт рідкісних наперер українських газет, журналів». Такі дослідження мають важливе загальнонаціональне значення, внутрішній пріоритет, а не глобальний, але від цього не менш актуальний. Тому вкрай небезпечно й необ'єктивно застосовувати для оцінки роботи вченого-українознавця і, відповідно, українознавчих наукових журналів «наукометричні» показники, «індекси цитувань», «індекси Гірша» тощо.

Доктор історичних наук О. Борисова вважає: те, що відбувається нині в системі вищої освіти Укра-

їни, має свої причини, які беруть свій початок у сучасній світовій політиці щодо вищої освіти. Ці негативні процеси отримали у літературі визначення «макдональдизація». Суть її зводиться до того, що функціональні принципи діяльності «Макдональдса» – ефективність, обчислюваність, передбачуваність та контроль – намагаються поширити на роботу освітніх закладів. Детально проаналізувавши ці принципи, авторка робить висновок, що імітація освітньої діяльності стає все більш масштабним явищем, але формальні показники при цьому зростають. Складається ситуація, в якій власне результат не є важливим, головне – його презентація. Не йдеться про реальну науку й підготовку високопрофесійних студентів, які практично не заміслюються про свої реальні знання, вміння і навички, що їх нині називають компетентностями. Її висновки невтішні: «Зволікання громадянського суспільства і наукового співтовариства України до реакцією на негативні наслідки «макдональдизації» вищої освіти і подальшої «болонізації», «скопусизації», профанації, плагіаторства та інших негативних наслідків призводить до витворення з університету монстра формалізму, в якому немає місця ні творчості, ні науці, ні почуттю власної гідності студента і викладача, а є лише симулякр здобуття освіти із зовнішніми атрибутами ..., а не з глибоким внутрішнім сенсом».

Ці самі проблеми порушує у статті «Скопус: науковий інтернаціоналізм чи колонізація?» Д. Дроздовський. Він наголошує на тому, що назва наукометричної бази «Скопус» перетворюється на «скопуси» або «скопусизацію» – назву, що позначає інтенсивний бізнес у царині науки, адже для здобуття диплома доцента чи професора потрібні публікації в «Scopus» або «Web of Science». Фактично наука перетворюється на створення конвеєра, де за гроші можуть написати статтю, яку опублікують у журналі потрібної наукометричної бази. Механізм такої «науки», розцінки, посередників та ін. детально описані М. Тимошиком. У більшості випадків такі публікації є профанацією науки, бо коли стаття на 3-4 сторінки має п'ятьох співавторів, про яку серйозну науку можна говорити?! Тому цілком логічно Д. Дроздовський запитує: у чому ж тоді цінність публікацій у цих базах? Чи не призведе це до колоніального статусу вітчизняних наукових шкіл? Адаже, коли одна спільнота визначає «класність» одних текстів і видань, усуваючи в тінь інших, не беручи до уваги, що національні наукові напрацювання можуть бути не менш важливі, ніж ті, що «у форматі», у між-

народному науковому тренді, тоді т. зв. «науковий інтернаціоналізм» справді перетворюється на різновид наукового колоніалізму.

У цьому контексті автори відкритого звернення до державного керівництва України слухно наголошують: «Чому Українська держава відкрито ігнорує пріоритетність внутрішнього, загальнонаціонального контексту того блоку досліджень, що має не стільки глобальне, скільки локальне, але не менш важливе у межах нашої держави, значення і тематика яких сконцентрована у площині передусім українознавства: історія, література, мова, етнологія, фольклористика, журналістика, видавнича справа, звичаєве право, «білі плями» української історії, поскрибовані російсько-радянською владою імена українських достойників – усі дослідження, спрямовані на захист і розвій української мови і культури?»

Слід звернути увагу на специфіку гуманітарної науки (близько 40 дисциплін), яка має свою методологію досліджень і суспільний резонанс. Значна частина тематики таких досліджень носить насамперед внутрішній, загальноукраїнський, а не глобальний світовий контекст, але це не означає, що вони є якимись другорядними чи не потрібними. Відповідно, індекси цитувань, тобто зацікавленість світової наукової спільноти такою тематикою, буде об'єктивно меншою, та це аж ніяк не свідчить про меншовартість таких досліджень.

Перед гуманітарними дисциплінами, зокрема історією України, та її дослідниками стоять масштабні завдання не лише очищення від марксистсько-ленінської догматики, імперських фальсифікацій, «скрепів рускою міра» та аматорських міфологем патріотичних дилетантів, а й опанування сучасними методологіями історичних досліджень. Адже історична наука логічно завершує своєрідний понятійний ланцюжок, що розпочинається з історичної пам'яті і традицій, продовжується історичними знаннями й історичною свідомістю та завершується національною свідомістю. За їх наявності в суспільстві процес державотворення може бути успішним, а за відсутності – навпаки. Те, як ми уявляємо власне минуле, характеризує не лише конкретну особистість, а й суспільство загалом. Водночас історичні погляди визначають наш вибір майбутнього. Тому послідовний демонтаж імперської й комуністсько-вищої парадигми вітчизняної історії є одним із найважливіших завдань української науки. Його можливо буде виконати, коли історикам і суспільству перестануть нав'язувати чергові «новачії» про неперспективність національного погляду на вітчизняну історію, «скопуси», «індекси цитувань», «індекси Гірша», «імпакт-фактори» як панацею виходу з кризи історичної науки, яка на сьогодні повною мірою є теж перебільшеною.

Справді, історія України як наукова та навчальна дисципліна нині є полем битви не лише між проросійськи/прорадянськи налаштованими істориками,

120 років тому Леся Українка вперше відвідала Буковину Просвітяни відзначили ювілей товариськими сходинами «Діалог поколінь»

Олена РЕПНА,
заступниця голови
Глибоцького
районного об'єднання
ВУТ “Просвіта”

Товариські сходини у Глибокій

26 квітня виповнилося 120 років від того дня, як Леся Українка вперше відвідала Буковину. Як і тоді, цьогогоріч, у ювілейний рік народження Лариси Петрівни Косач, ця подія не залишилася поза увагою громадськості. Просвітяни Глибоччини відзначили обидві ювілейні дати товариськими сходинами – саме таку назву мала зустріч української інтелігенції зі славетною письменницею у 1901 році. Попри карантинні обмеження сходини у Глибокій виявилися велелюдними: до поважного товариства в залі Центральної бібліотеки Глибоцької територіальної громади в онлайн-форматі приєдналися учасники обласних закладів культури, столичні гості

українців, позначеного національним маркером: вишиванок, комірців, краваток тощо. Так було відшито вишиванки Шевченка, Франка, Старицького, Заньковецької та інших відомих діячів – всього на сьогодні 21 робота. Своєрідне “олюднення” одягу класиків відбулося через презентацію відшитих за давніми зразками вишиванок відомими сучасниками – митцями, громадськими діячами, науковцями, які сфотографувалися для альбому – Євгеном Нищуком, Ірмою Вітовською, Ахтемом Сеїтаблєвим тощо. 10 із 16 представлених на листівках вишивок належать родині Косачів, адже введенню елементів вишивки в гардероб інтелігенції другої половини XIX ст. ми завдячуємо Ользі Петрівні Косач – матері славетної родини, що подарувала світу Лесю Українку”.

Своїми відчуттями від участі в проекті поділилася Леся Воронюк: “Це було дуже трепетно і надзвичайно відповідально, адже Леся Українка – це не одна із письменниць, це єдина у своєму роді жінка, яка сама вибудувала цілий пласт в українській літературі, перекладі, етнографії, культурі тощо”. Розповідаючи про підготовку 15-річчя Дня вишиванки,

повідально, адже Леся Українка – це не одна із письменниць, це єдина у своєму роді жінка, яка сама вибудувала цілий пласт в українській літературі, перекладі, етнографії, культурі тощо”. Розповідаючи про підготовку 15-річчя Дня вишиванки,

Леся Українка та Буковина: 1901, 1903, 2021

Родзинкою заходу став альбом української дизайнерки Тетяни Зез “Вишивка в одязі відомих українців” 2020 року видання, завдяки якому Леся Українка ніби повернулася на Буковину втретє, бо розкішну Лесину вишиванку у проекті презентувала буковинка, засновниця Всесвітнього дня вишиванки Леся Воронюк.

Авторка проекту, донеччанка пані Тетяна розповіла історію народження альбому: “На перехресті цікавості до меморіальних речей відомих особистостей, творців національної культури минулого та інтересу до мистецтва української вишивки зародилася ідея відтворення одягу відомих

пані Леся наголосила, що “вишиванка, як друга шкіра, залишається потужним ідентифікатором українства у світі”. “А завдяки таким проектам, як альбом “Вишивка в одязі видатних українців”, чисто візуальний контекст поглиблюється історично-культурним змістом, що переносить вишиту сорочку із побутової площини у сакральну”, – додала вона.

Діалог поколінь – вісь, що тримає Україну

Про патріотичні родини минулого й сучасності, передачу цінностей між поколіннями міркували учасники за-

ходу. Співорганізаторка сходин – директорка Глибоцького районного краєзнавчого музею, літературного музею Домки Ботушанської Ольга Шевченко – розповіла про Лесю Українку в поезії та малярстві Домки Сидорівни Ботушанської. А син пані Ольги Володимир Шевченко, знаний на Буковині волонтер, і невістка, донеччанка Яна поділилися історією свого кохання та тим, як уживаються Схід і Захід під спільним сімейним дахом.

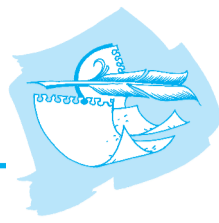
Свій діалог поколінь запропонували присутнім Світ-

ланка Пожога разом із внучкою Світланкою Гришук – дальною священниці Православної церкви України. Пані Світлана – педагогиня, громадська діячка, вона розповіла про засади сімейного морально-етичного християнського виховання, що культивуються у родині священника Православної церкви України Романа Романовича та Олени Костянтинівни Гришуків. Літературно-музичну композицію “До мого фортепіано” виконала лауреатка конкурсу ім. Лесі Українки “Змагальськість за нове життя” – Світланка Гришук. У неповторному дуєті бабусі і внучки, як справжній діалог поколінь, прозвучала співана поезія Лесі Українки.

До сліз розчулили присутніх поетичні рядки мами і доньки Віри Китайгородської та Лесі Воронюк у виконанні відомої буковинської етнографіни, педагогині Наталі Козачок та її сина Володимира – студента Чернівецького обласного фахового коледжу мистецтв ім. С. Воробкевича. Пані Наталя розповіла про діяльність гуртка “Етнографічне краєзнавство” та запросила Тетяну Зез ознаямитися із вишиванками с. Чагор.

Голова районного об'єднання ВУТ “Просвіта” Олександра Приходько-Возняк зачитала авторські присвяти Лесі Українці, а співорганізаторка, директорка бібліотеки Ольга Ковальчук запросила всіх охочих переглянути тематичну виставку та зробити фото на згадку про ювілей, скориставшись фотозоною “Леся Українка – 150: діалог поколінь”.

У підсумку українська письменниця, громадська і культурна діячка Віра Китайгородська наголосила, що любов – до родини, рідної культури, землі, де народився і виріс, – є визначальною і рушійною силою, на якій стояв і стоятиме український світ. Ініціаторка та модераторка заходу, заступниця голови районного об'єднання ВУТ “Просвіта” Олена Репна вручила учасникам грамоти, подяки, анонсувала наступні заходи ювілейного року Лесі Українці.

Замість біографії

Віктор ГРИЩЕНКО,
м. Кривий Ріг

Кумиру, мов зорі, віки світити,
Та яскравіше я-таки згору:
Метеорит затьмарює зорю,
Хоч різні в них, звичайно, габарити...

Він жив собі, як сноби-сибарити –
Чи не тому я з ним стаю на прю?
А мо', даремно я затіяв гру –
Дошенту-бо горять метеорити!..

Знімає сповідь камені з душі,
Коли на мить забудеш слово лжі,
А саме так вести розмову мушу!..

Відвертий все ж до певної межі:
Не всі слова очистив від іржі,
Аби змогли комусь очистити душу!..

Із вирію не всі вернулись птиці,
Не всі і ми на батьківський поріг:
У когось шлях на чужину проліг,
Хтось став назавше жителем столиці.

Коли судьба у Божеській десниці,
Життя простелить вам пів ста доріг:
Комусь – терни, комусь – лише моріг,
Комусь – палаци, а комусь – в'язниці!..

Нелегко вибрати в грядуще путь,
Щоб жити нам не так, як всі живуть,
Тому не раз студив холодну воду,

Бо рік минув – я ж наче і не жив,
Хоч перевірів у труді спромогу жил
(що це даремно, взнати мав нагоду!).

Хоча в очах чужих я відчайдух,
Багацько вже не встигну... Дешо зможу,
Бо часом відчуваю руку Божу –
Натхнення не було б, якби не Дух!..

Для мене творчість – Слова вічний рух,
Якщо Господь не виставить сторожу.
Але Його даремно не тривожу –
Пасе мільйон поетів цей Пастух!..

Я не творив кумирів, а шукав,
Та не святих хапаю за рукав,
Щоб сокровенне, як вони творити.

Пишу в шухляду вже багацько літ,
А вже пора складати заповіт:
Як не було, а з долею ми квити!..

Що найважливіше в житті поета?
Архів і, мабуть, молода вдова:
Красива – добре. Краще – ділова,
Бо знайде гроші для твого портрета!..

Подбай зарані про життя аскета:
Де будь могилі, ще росте трава,
І ще в рядки шикуються слова,
І не чатує недруга вендета...

Найвища нагорода для митця,
Коли заслужить з терену вінця,
Який кладуть в нас зрідка на могилу

Посланням до Всевишнього Творця...
Але, щоб сталася подія ця,
Від серця маєш відірвати жилу!..

Я веслував, немов галерний раб,
Хоч дехто скаже, що мені щастило,
Бо не питав, в чиїх руках кормило
І був байдужим до життєвих зваб...

І от тепер, коли в борні заслаб,
Де вітер той, що дме в моє вітрило?
Як руки тут не опустить безсило,
Не стати здобиччю тупих нахаб?..

Я б жив майбутнім, та в грядущім – тьма,
В кінці тунелю вогника нема!..
А може, є, та заважають сльози:

Сурмить за вухом ангельська сурма,
А інший ангел меч свій підйма –
У потойбіччі ждуть метаморфози!..

Про себе все сказав у віршах я,
Сказати більше, мабуть, неспромога!
Не раз була почута засторога:
"Кому потрібна розповідь твоя?.."

А я ж не граю ролі мудрія!..
Коли вже буду на шляху до Бога,
Ви не шукайте слів для некролога –
Візьміть лиш книжку, де моє ім'я.

Весь вік учивсь, як в світі жити слід:
Радію радості малій, журюсь від бід,
І вже з долонь зійшли тверді мозолі,

Бо я тепер почесний домосід,
А що поет – не знає і сусід,
Бо з'їв з сусідами лиш пучку солі!..

Вуста німі, хоч слухають ще вуха:
Господь на мову відібрав права!..
В юрбі моя поникла голова,
Бо людський бунт – це перш за все розруха!

У натовпі людина слабодуха
Не визнає пророцтва Божества...
Застерегти б, та де візьму слова?
І, врешті-решт, хто в нас поета слуха?..

Як Бог не дав цих слів, ніхто не дасть:
За владу глотки рвуть імущі власть,
А люд трудящий же від них зарплати...

Та зозла все ж підняв цілинний пласт –
Нащадкам свій пишу "Екклезіаст",
Не мавши, хоч поет, над словом влади...
Січень 2021 року

Це час облітає із білого світу

Олександр КОСЕНКО,
м. Кропивницький

Вже день малішає. Міліє
Кохання погляд. Глибина
Злякалась осені. І мрія
У чарці топиться вина.

В червоній крові винограду,
В хмільному вирі. Без мети.
А роки, ніби конокради
Женуть надії в засвіті.

Женуть! Стежки мої толочать!
Димлять багать чадні гноти.
І нижуть, нижуть ніч – до ночі
На чорну нитку самоти.

І водить в темряві літа
Кохань зітлілих сліпота.

Сумно. Вітер ловлю невловимий.
Цей прАвітер-час.
Роки, пси мої гончі, позаду. Відстали давно.
Загубилися в пам'яті ніби в просторах
пампас.
Не гітара гукає гуляти тепер. Доміно...

Задощило. Мольфари покрали
в Сахари дощі.
Світ незмінно міняється, крається.
Тут, під дощем
Ми – релікти. Дрімучі архейські хвощі
Древніх душ невтамовний, оголений шем.

Ми релікти між цих гомінких
перелітних світів.
Примітивних, як зрада. Чужих, нетутешніх,
як смерть.
Я цей вітер ловлю, в хаотичній гонитві життів.
"Піпл дохаває" хаос. А думка нехай
на десерт.

Сумно. Вітер ловлю. Та шукаю себе між епох.
Це простецьке життя... А таке незбагненне,
як Бог.

Це час облітає із білого світу
Як парша, як іній, як спогади. Вечір.
Околиця неба аж мре рожевіти.
І никає сутінь, кваплива, як втеча.

Це дні наче хвоя забав новорічних
Летять, осипаються. Бо не буває
На білому світі безсмертних та вічних.
А свято триває. А свято триває...

А свято гарує, жере, коноводить
До лютих синців, до похмільної чарки.
Та Лета невпинно несе свої води.
І ліплять матерію вічних три кварки

Не має застілья такої рибини,
Щоб з'їв, і буття усвідомив глибини

Зустрілися в сутінках небо і степ.
І скаче стежина до них навздогінці.
Аж мрії з коханням течуть через вінця.
Могутній Лерад через всесвіт росте.

Правічного дерева дев'ять світів
Дитинно дрімують між степом і небом.
Над перепелиною долею Феба
Буття стережуть Колоски золоті.

Казки та легенди. Віки та світи
У Степу правічного сплять на долоні.
Тут приспані битви, звитяги, погоні
Зривались колись до якоїсь мети.

Для Степу ж ота метушлива мета
Проста порожнеча. Дурна пустота.

Інші ми! Так! Ми – невимовно інші!
Квіти зимують в горщиках на вікні.
Це не тобі світ фарбував да Вінчі!
Це не тобі марень моїх пісні!

Очі рептилій туплять зіниць щілини
В душу мою крізь генетичний тлін.
І не птахи в Ірїї летять, – хвилини!
Щоб віднайти Слово моїх молінь.

Господи! Всесвіте! Ранок, як ода каві.
Вічні три крапки – ніби флешмоб надій.
Та не тобі ці молитви лукаві.
Мрія бринить колами на воді.

Навіть помре. Та, від живих живіше,
В Ірїї мрій ми – незбагненно інші.

Осінь. Паморозь висне в повітрі.
Холод котиться поміж людьми.
Розкидає пожитки нехитрі
Листопад, щоб тікати від зими.

Щоб схватись хоч в мислях від снігу.
Ожеледиць, хурделиць, відлиг,
Де в холодну вмуровані кригу
Поховалися ріки від лих.

Від людей. Чи від інших напастей?
Нудно сніг ніби дні проліта
Та мені як надія на щастя
Листопаду сльота золота.

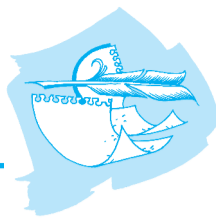
Тільки хмари – не марні листи
Від старої, як світ самоти.

Тут вербам коси чеше вітер.
Тут осінь Клаусу листа
Писать нових шукає літер.
Та свято вірують міста

В таємні знаки інтернету,
У таїну чужих неправд.
Летить до Ірїю планета
І янгол Білого Пера

Уже свого ладнає горна.
Шука мелодії, либонь.
Та хто до серця нас пригорне?
Хто нас помножить на любов?

І ждуть спокути для Землі
Хто совість множить на нулі.

Стійкою стань, пелюстко, не впади

Надія ПОЗНЯК, м. Суми

Ми з тобою вибирали килим і не помітили, як обрали вересень... Ми торкалися морської хвилі, переходили до гарячого піску, арабської геометрії, юного снігу, гірко шоколаду; ми губилися у розмитості та блиску місячного сяйва, грудневого вечора... спалаху світланку... Нас нічого не здивувало. Та ми обернулися. Їдкий колір, наче в рептилії – на фоні металевих складських полиць. “Не бійся, – подумала я, – це не ящірка. Він не відкине свого хвоста, немов темні думки. Ти й своїх невеселих маєш доволі. Вони потрібні тобі для рівноваги”. Долоня лягла на ворс. Той подався... Постели під ноги килим зеленого із відливом золотавого, – і ти станеш спокійною, ніби трава соковита на ранковому сонці.

Що ця осінь забула у мене у хаті? Я боржник її, певно, за світлу печаль. За оці хризантеми біляво-лупаті – противага до кольору пристрасних мальв.

За подовжені ночі, а значить, це термін, що відводить природа для стану душі, коли є післясмак недосплого терну, та немає жаги, наче вже збайдужів.

І за цей супокій в рівновазі квартири, і за те, що голубка учора вночі на моїм підвіконні, немов на картині, намагалась від щастя віддати ключі.

Вона стукала дзьобом знадвору до кухні, задивлялась на мене – в душі глибину, мов чекала, що пурхнуть мелодії лютні, бо луна ще стояла й ловила весну.

Фотографії з часом блякнуть, перетворюючись на тіні. І минуле твоє – зернятко. І майбутнє – пусте насіння.

Чом тривожно, не спиться, жінко? За вікном не завія – осінь. В перспективі ще є відтінки... Сіре в моді, його задосить.

А тобі подавай вітрила. Пурпурові. Шаленство моря! Щоб галера несла нестримна, і твій Грей, безумовно, – поряд.

Тільки, знаєш, не все так просто. Шити парус – діагноз точний. Із Борисполя лоукостом відлітають і юнка, й хлопчик.

І колише чорнильно-сині кленів контури вітер-зодчий, і тремтять піски Палестини – світлі штори супроти ночі.

Післясмак

В Берліні сніг повільно-невагомий. Мереживо дерев на тлі пастельнім. Недільний ранок. Вулиці пустельні. Лише трамвай працює, і вагони,

що мають колір сонця золотого, пливуть, як заворожені. І мимо. Вже й не цікаво, що там далі з ними, бо ти востаєш в сніг. І що із того,

що проникаєш поглядом спочилим у простір сутінковий тротуару, в густе повітря з присмаком нектару чужого міста? Поведи плечима,

стріпни цей чар із власної задуми: так тон стіни порушує графіті. Тут і без тебе повно неофітів. А в серці... в серці десь чекають Суми.

Вулик вокзалу напівпорожній. Зморено дивишся далі вікон. Колії, колії... і при кожній – світло й дорога... коротша з віком.

Душу розкрий і звільни назустріч космосу ночі свою уяву. Бач, ліхтарі, – мов з перлинних устриць матове сяйво спливає мляво.

Чари абстракцій на фоні січня. Зоряна твердь? Чи морські глибини... Так і вдвляєшся, – як в обличчя рідної аж до сльози людини.

Стійкою стань, пелюстко, не впади. Шмагає злива, град поранив шкіру... Ковтай струмочки чистої води і захилайся, дивлячись на сіру велику хмару, що пливе вгорі і грізно викидає лютя на землю. Дожити б лиш до першої зорі. Та перебути ніч холодну й темну. Тому тримайся із останніх сил: довіря небу – тут, сьогодні й зараз. Бо завтра перетворишся на пил, на білий пил, відкривши світу зав'язь. І буду я стояти у вікні. І знову дощ прибуде. Кине градом. І буде знов не байдуже мені, чи виживе той плід, щоб стати садом.

Паралельні світи

Зінаїда ВОРОТИНЦЕВА, Луганщина

Вітри гасають шляхами битими, За руки тягнуть дощі плаксиві. Й степи, що влітку пишались квітами, Стають облізли і некрасиві.

Сховались грози за небокраями, Куди дорога зимі заказана. Птахи – у вирій, клинами, зграями, Багнука, осінь... й війна нав'язана.

Це “ихтамнеты” приперлись з танками, Зі своїм миром, брехнею, гаслами. Колись роженні “отцями” й “мамками”, Батьків України роблять нещасними.

“Родителям” треба б дружить з головою Й про власних дітей благодійно подбати. А то посилають своєю рукою “Бандерівців” тут, в Україні, шукати.

І щоб грошенят на війні заробили, Бо й не передбачиться, видно, ніде. Й стирчать в чистім полі нічийні могили, Життя все вирує – війна все іде.

А десь там мажори рулі викручують, “Нісани” й “бентлі” вищать на гальмах. Але батьків вони не засмучують: Втішають себе в спортзалах і спальнях.

Якби ще й канабіс вживати легально, Для хворих, звичайно, а трішки для себе. А ще б гральний бізнес відкрити негайно, Бо ми молоді, нам розважитись треба.

В Москву хтось летить скакати на сцені І звідти волати: “А мы вне политики!”. У всіх оправдання якісь нав'язані, Бо чути не хочуть ні правди, ні критики.

Та що ж це за бізнес – в ворожій країні, Ще й мова чужа – українську не знаєте?

І ще не забули: наш стяг – жовто-синій, А “Гімн” “Ще не вмерла” чи часто співаєте?

В окопи до хлопців коли заглядали Всі Лораки, Йолки, Свети і Таї, Кого ви українським теплом зігривали, Україна у серці чийм розквітає?

Збіговисько в Раді людей випадкових, Так прикро, бо ми їх самі обирали. Так думалось: чесних і глуздом здорових І щоб “Конституцію” зрідка читали.

А кожен злигавсь зі своїм олігархом І відпрацьовує вкладені гроші, Марить себе ледь не цілим монархом, Нашо народ – є повій хороші.

А ще б референдум узаконити треба, Бо час підійшов на питання нагальні: Кожен вирішує тільки для себе – Як часто ходити йому до вбиральні.

Коли ж як питання про землю настало, Законом обмежились – всяк про це знає. А де ж референдум? Чому не спитали? Що дума народ – хай же сам визначає.

Словами легко війну закінчити, Нам клепки без “формули” не вистачає, Хлопців продовжують бити й калічити, А світ весь байдуже спостерігає.

То ж десь в бліндажах, у окопах солдати Мороз мають, спеку і рани смертельні, Україну боронять і можуть не знати, Що поруч існують світи паралельні.

Снаряди і “гради” – і ліків пахоші, Десь пики б'ють за наділи земельні. Війна і смерть – розваги й радощі... Чи й справді в країні світи паралельні???

Вадим Сухаревський

Тетяна МАЙДАНОВИЧ, м. Київ

Питали його [Іоана Хрестителя] і вояки, і говорили: “А нам що робити?” І він відповів: “Нікого не кривдьте, не оскаржуйте фальшиво, вдовольняйтесь платнею своєю”. (Євангеліє від Луки, 3:14)

Край міста Слов'янська – засада ординська, москальська... Прикрились дітьми, убиваючи із-за ікон. Наказ “Не стріляти” – спланована штабом поразка? І як це прийняти тому, хто вродивсь козаком?! Біжать москалі* – українських військових добити... Тепер уже лиш вороги – потрапляють в приціл, Тепер уже збоку – бабусі з іконами й діти, Тепер уже можна – прямою наводкою в ціль.

Комбат** Сухаревський! Тоді він ще був лейтенантом. Тринадцять квітня – іде чотирнадцятий рік: Він сам, без наказу, почав з БТР-а стріляти І залпом впритул – розганяє москальський набрід.

За Промислом Божим зростають ще в нас лейтенанти, По духу – герої, на страх ворогам – козаки. Поліг в тім бою Біліченко Геннадій із “Альфи”, Яка в час Майдану відмовилась брать Профспілки. Сумського спецназу бійці на землі сходять кров'ю, Спішать вже до них вороги, щоб живих – у полон... За друзів життя покладати – це звемо Любов'ю, Свій край боронити – для воїна Божий Закон.

Вадим Сухаревський тоді ще був лейтенантом, Тринадцять квітня – ішов чотирнадцятий рік: Він сам, без наказу, почав з БТР-а стріляти І залпом впритул – розганяє москальський набрід!

Уже лейтенантом він мислення мав генерала, Вів бій переможно – як мужній, від Бога, солдат. Вадим Сухаревський потрапив у госпіталь в ранах; Навчався; з тим же в ЗСУ повернувся назад... На полі тому, де війна почалася гібридна, Де бджілки на травах Слов'янська вибирають мед, Там пам'ятник – той Бетер! – нам поставити потрібно, Щоб гралися діти й читали між тихих дерев:

“Вадим Сухаревський тоді ще був лейтенантом... Тринадцять квітня – ішов чотирнадцятий рік: Він сам, без наказу, почав з БТР-а стріляти І залпом впритул – розганяє тут москальський набрід!”

* *Москалі* – різних національностей прислужники деспотії Московського Кремля.

** На час написання вірша В. Сухаревський був командиром 503 батальйону 36-ї бригади морської піхоти.

Анна СТОЛЯРОВА,
просвітянка
Фото Ніни ПЛЕТНЬОВОЇ

Леся Українка в Харкові

“Я з утіхою згадую своє перебування у Харкові”, — написала Леся Українка бабусі Єлизаветі Іванівні Драгомановій 12 червня 1889 р. Про свої враження від Харківщини вона написала в новелі (спогаді) “Весняні співи” і 1 грудня цього ж 1889 р. надіслала до журналу “Зоря” у Львові. Це був її перший прозовий твір. У цій коротенькій новелі вона згадує дев’ять пісень, так їй сподобалась пісенна Харківщина, яку вона прославила на весь світ.

Вдячні харків’яни шанують пам’ять поетеси. У вересні 1999 р. була встановлена меморіальна дошка (скульптор О. Рідний) на фасаді школи № 3 по вулиці імені Лесі Українки і посаджений горіх на подвір’ї з нагоди 110-ї річниці з часу перебування знаменитої поетеси в Харкові. Про цю подію прозвучала передача в третій програмі Всеукраїнського радіо з Канади.

18 квітня 2001 р. харків’яни-просвітяни заявили: “Ми, об’єднання “Харківська плеяда імені Лесі Українки”, присвятили свою діяльність популяризації багатогранної творчості поетеси: проведенню фестивалів, концертів, екскурсій, тематичних вечорів, зокрема “Леся Українка — перекладач з німецької мови”, “Музика Ріхарда Вагнера в житті і творчості Лесі Українки”, “Живі струни Лесі Українки і Гната Хоткевича”. 2006 р. за підтримки Всеукраїнського товариства “Просвіта” видано книгу “Харківська весна Лесі Українки”.

19–21 квітня 2021 р. ОКЗ “Харківський

Покладання квітів до меморіальної дошки Лесі Українки на фасаді школи № 3

науково-методичний центр охорони культурної спадщини” (провідна наукова співробітниця С. Бахтіна) при Управлінні культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації організував XXV Міжнародну наукову конференцію “Слобожанські читання”, у рамках якої відбувся “круглий стіл” на тему “Леся Українка у Харкові”, присвячений 150-річчю від дня народження поетеси. У зв’язку зі складними карантинними умовами учасники зібралися на подвір’ї КЗ “Харківської спеціалізованої школи II–III ступенів № 3” (директор В. І. Косміна). Прозвучали доповіді “Хронологія життя і творчості Лесі Українки”, “Леся Українка у Харкові”, “Леся Українка — художник Семирадський”, “Твори родини Лесі Українки — скарби Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка”, “Увіковічення пам’яті всевітньо відомої поетеси Лесі Українки у Харкові”. Після доповідей покладали квіти біля меморіальної дошки Лесі Українки.

Присутні задали славені школи, текст і мелодію якого склала

Горіх на подвір’ї школи № 3

педагог української мови і літератури Ю. І. Шостак:

А на вулиці цій Леся просто живе.
Кожен день чує ми її слово тверде.
Промовляє воно крізь минулі віки:
“Жити хочу і буду! Геть думи сумні!”

У школі вчать все нові учні, які щодня, протягом десяти років, проходять повз Лесин портрет і читають її слова: “Я з утіхою згадую своє перебування у Харкові”, викарбовані на меморіальній дошці.

До дня першої публікації “Кобзаря” ожила балада “Причинна”

“Причинна” — дебютний анімаційний фільм режисера, автора сценарію та художника Андрія Щербак за мотивами однойменної поетичної балади Тараса Шевченка, продюсери Геннадій Кофман і Ольга Безхмельницька. Фільм створено кінокомпанією “МАГІКА-ФІЛЬМ” за підтримки Держкіно України. Прем’єра стрічки відбулась у 2017 році на Одеському міжнародному кінофестивалі.

Серед нагород фільму: премія ім. Лесі Українки Кабінету Міністрів України за кращий твір для дітей та юнацтва; “Золота Дзига” Української кіноакадемії за кращий анімаційний фільм, 2018; спеціальний приз журі Міжнародного кінофестивалю “КРОК” 2017; гран-прі фестивалю “Відкрита ніч. Дубль-21”.

26 квітня, до дня першого видання “Кобзаря”, анімаційний фільм “Причинна” виклали в мережу для безкоштовного

перегляду. Стрічка створена за мотивами однойменної балади Тараса Шевченка.

Режисер фільму Андрій Щербак зі студентських років відчував творчий зв’язок із “Причинною”. Його вабили таємнича атмосфера української ночі, народна міфологія, русалки на фоні Дніпра... Він навіть хотів зобразити це у своїй дипломній роботі, але викладачі відмовляли: тема складна.

Андрій розповідає: “Причинна” не давала про себе забути. Ішов час, я переїхав до Львова, знайшов роботу в Києві. Приблизно в 2011 році думки про те, що не було реалізовано, переросли в “інсайти”. На роботу я ходив пішки, і під час цих довгих прогулянок перед очима почали з’являтися кадри: то сплячий козак на тлі червоних маків, то степ, яким мчать коні. Тоді я багато малював і загорівся ідеєю створення анімаційного фільму у техніці живопису”.

Що з цього вийшло — дивиться безкоштовно на новій сінематеці кінокомпанії “МАГІКА-ФІЛЬМ” — FilmClub. На цій платформі можна переглянути й інші фільми студії.

Мирослав ЛАЗАРУК,
головний редактор
“Буковинського журналу”

Підготовлено до друку друге число “Буковинського журналу”, яке напередодні Великодня побачить світ.

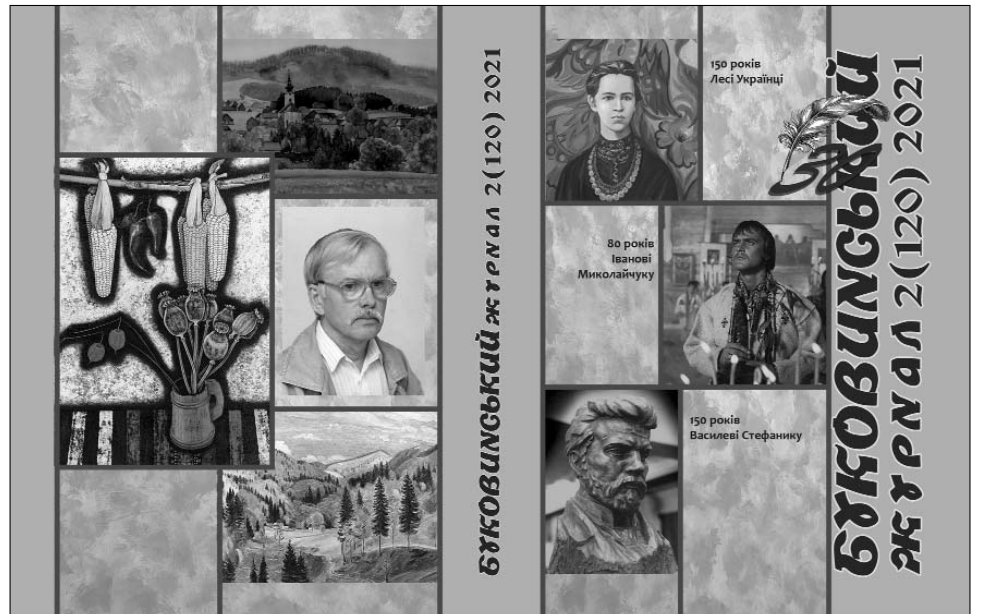
Відзначаючи 150-річчя від дня народження геніальної Лесі Українки, пам’ятаємо, що 14 травня таку саму дату відзначитимемо в Русові на Прикарпатті від дня народження визначного письменника Василя Стефаника. А 15 червня завітають торжества й на Буковину, в Чорторію, де поклонимось великому кіноакторові, режисеру, сценаристові Іванові Миколайчуку до 80-ліття від дня його народження.

У ювілейній колонці зазначено: сесія Чернівецької обласної ради ухвалила звернення до президента, Верховної Ради, Кабміну, МКП і Київської міськради щодо присвоєння звання Героя України (по смертно) кіноактору, режисеру та письменнику Івану Миколайчуку.

“Вважаємо за необхідне звернутися до президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства культури та інформаційної політики України, Київської міської ради з відповідним клопотанням щодо присудження Іванові Миколайчуку найвищої державної нагороди — Героя України (по смертно)”, — йдеться в тексті. Також цим зверненням депутати обласної ради просять спорудити повноцінний пам’ятник Івану Миколайчуку у Києві, оголосити в Україні 2021-й роком Івана Миколайчука, створити національну кіностудію його імені, відкрити Республіканський музей Івана Миколайчука, започаткувати творчу майстерню. Тим часом під час конкурсу на заміщення посади керівника Кіномистецького центру імені Івана Миколайчука переміг режисер театру анімації Іван Бутняк. Про Івана Миколайчука написали статті Лариса Брюховецька, Ярослав Харицький.

На ювілейні теми пишуть автори Нестор Мизак та Андрій Федорук, Роман Кракалія, Роман Горак. Ніна Бічуча, Зіновій Легкий, Анатолій Величко, Марія Макух присвячують спогади з нагоди 80-річчя поета і громадського діяча зі Львова Романа Кудлика. Валерій Ковтун пише про ювілей коломийського просвітянина і науковця Василя Глаголюка. Володимир Краснодемський акцентує увагу на спадкові видатного публіциста “бункерної України” Осипа Дякова-Горнового, Валентина Мазерук розповідає, що цьогогоріч виповнилося 40 років з моменту відходу у

Ювеліада сягає зеніту

засвіти прозаїка й журналіста Григора Мазерука, Василь Костик — про 100-річчя краєзнавця, перекладача Олексія Романця. Софія Майданська у рубриці “Меморі” із сумом сповіщає, що помер відомий графік, живописець, фотограф Орест Криворучко, який чимало уваги приділяв дизайнові “Буковинського журналу”, письменниця наводить також його листування з Москви під час навчання в Строганівці, що не пройде мимо читацької уваги.

Особливу увагу варто зосередити на гострих публікаціях Ігоря Буркута “Коллабораціонізм та його покарання”, Олега Черногуза “Кишківники” та філософсько-економічних роздумах Валерія Євдокименка “Коли ми невмирущі?”. Нині вони потрібні, як ніколи. Адже російська армада обступила зусібіч Україну, і світ гадає, ніби на кавовій гуці, а що станеться далі: посує до Європи кривавий імперський чобіт чи схаменеться? Петро та Руслана Ляшуки продовжують рубрику “Жертви тоталітарного режиму” — про долі видатних вчених-медиків.

Широко насичені творчі рубрики: поетичні доробки представлені іменами Ярослава Черногуза, Миколи Романюка, Лідії Яцкової, Юрія Синевіра, мала проза — Жанни Маршалюк, Анатолія Томківа, цікавий експеримент фотографа і прозаїка зі Львова Йосипа Марухняка, який дебютує на сторінках часопису фотонovelами (Бог-

дан Смоляк дає їм наукове пояснення), переклади Данути Кобилецької з польської Світлани Бреславської, заключні частини документалістики Володимира Білінського “Генерал Шухевич”. Про гідний внесок в розвій перекладацької літератури розповідають Данило Ільницький (про Андрія Содомору) та Богдан Дячишин про філософсько-інтимну лірику.

Мистецький розділ презентований на обкладинках репродукціями художників Андрія Антонока, інтерв’ю про нього мистецтвознавця, поета і живописця Володимира Кабаненка, Михайла Дмитріва, Лариси Дем’янишиної, Ореста Криворучка. Бібліографічні нотатки представлені іменами Фадея Яценюка (монографія В. Ботушанського), Василя Лизанчука (Петра Сіреджука), Олександри Салій (про Василя Косіва), Віктора Палинського (проза Романа Соловчука), Ольги Меленчук (про альбом і вірші Івана Гемері), Петра Рихла (біобібліографічний покажчик до 100-ліття Пауля Целана).

Завершує номер добірка пародій Ігоря Фарини з Тернопілля на поетичні ляпсуси. Бо ж душа пройшла всі стадії печалі, як стверджує Ліна Костенко, тепер уже й сміятися пора.

Запропоноване число, якщо не встигли передплатити, можна придбати в Чернівцях за адресами: вул. Головна, 41; вул. Маяковського, 40, або замовити за тел.: (050) 876-04-57, (0372) 52-00-94, 55-08-89.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Шевченко називав його Грицем

Український художник Григорій Миколайович Честахівський народився у 1820 р. в посаді Петриківка (Нова Прага) Олександрійського повіту Херсонської губернії (тепер — Кіровоградської області) в родині військового поселенця. Навчався в Академії мистецтв у Петербурзі. Довгий час дехто з шевченкознавців вважав, що знайомство Григорія Честахівського з Тарасом Шевченком відбулося в 1858 р. Це стверджувалося, скажімо, в "Шевченківському словнику" (1977), затим таку дату названо у "Примітках" до "Спогадів про Тараса Шевченка" (2010). Проте в "Комментарях" до 6-го тому Повного зібрання творів Тараса Шевченка у дванадцяти томах (2001) підтримано датування шевченкознавця Петра Жура про першу зустріч поета з Честахівським, висунуте в книзі "Шевченківський Петербург" (1972): "Шевченко познайомився з ним у 1844 р., коли разом вони навчалися в класі історичного живопису під керівництвом К. П. Брюллова". Таке датування зафіксовано і в 6-му томі "Шевченківської енциклопедії" (2015).

Григорій Честахівський поєднував навчання з чиновницькою службою, тому закінчив петербурзьку Академію мистецтв аж у 1854 р., здобувши звання некласного художника історичного та портретного живопису. До 1858 р. продовжував працювати у найдрібнішому чині колезького реєстратора в Департаменті військових поселень, а з наступного року перейшов до канцелярії Капітулу російських імператорських і морських орденів. На початку 1883 р. Капітул було реформовано, і Честахівський залишився поза штатом. Після цього він часто й подовгу гостював у Шевченкового знайомого Василя Тарновського (молодшого) в Качанівці на Чернігівщині, лише зрідка навідуючись до Петербурга. Втім, помер він у квітні 1893 р. у цьому місті, а Тарновський перевіз його прах у Качанівку та насипав над ним високу могилу, як сам Честахівський — над Шевченком.

Оглядаючи його життя, мимоволі згадуєш, що з чину колезького реєстратора починав службу і Микола Гоголь, але Григорій Честахівський не залишив, подібно йому, видатного сліду в творчій царині. Проте Григорій Миколайович увійшов назавжди в історію України людиною, яка свято виконала заповіт Кобзаря — перевезти його прах в Україну. Мабуть, у цьому і був основний Божий замисел існування Григорія Честахівського на землі.

Як відомо, Честахівський одразу після знайомства захопився Шевченком і перебував під його значним впливом. Їхні стосунки відновилися й стали особливо теплими після приїзду навесні 1858 р. поета з Москви в Петербург. Олександр Лазаревський згадував, що зближення відбулося спочатку на задуманому виконанні Григорієм Честахівським українських пісень. І справді, той любив співати в колі друзів, а Шевченко приєднувався до нього: "Йому подобалося моє виконання, і він вважав, що я співав серцем, — згадував Честахівський. — Це він мені казав! Мені. Та що мій спів порівняно з тим, як він сам співав!" Григорій Миколайович швидко став одним із найближчих друзів Шевченка. Про їхню душевну близькість свідчать дві прижиттєві фотографії поета, на яких він зображений із Честахівським. Тарас Григорович тепло ставився до Честахівського, називав його Грицем, любив, коли він був

Григорій Честахівський: "Як везли Кобзаря, то люду приставало все більше, все більше й більше"

Продовжуємо проєкт "Подробиці Шевченкового життя", вмотивований глибоким усвідомленням поетових слів із автобіографічного "Листа Т. Гр. Шевченка до редактора "Народного читання" (лютий 1860 р.):

"...Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя становить частину історії моєї батьківщини. Але я не маю духу входити у всі її подробиці".

Нову статтю з двох частин Володимир Мельниченко приурочив до 160-ї річниці з часу перевезення праху Тараса Шевченка з Петербурга в Україну, здійсненого навесні 1861 р. під орудою поетового приятеля Григорія Честахівського.

поруч. Збереглася Шевченкова записка Честахівському, написана 18 травня 1858 р., коли в Петербурзі був Михайло Щепкін: "Грицю! Як хочете побачить старого Щепкіна, актера, й матимете час, то приходьте в 7 часів к Лазаревському. Т. Шевченко".

Судячи з усього, Честахівський був із Шевченком на вечорі в Медико-хірургічній академії у квітні 1859 р. Принаймні, Григорій Миколайович зробив приписку на копії Шевченкової поезії "N. N." ("Така, як ти, колись ліля..."), що вона присвячена дочці священика Крупицького, яку поет і зустрів на тому вечорі:

Веселий рай
Пошли їй, Господи, подай!
Подай їй долю на сім світі
І більше нічого не давай.
Та не бери її весною
В свій рай небесний, не бери,
А дай твоєю красою
Надивуватись на землі!

Відомо, що поет подарував Честахівському "Кобзар" 1860 р.: "Козакові Грицеві Честаховському. Кобзар Тарас".

Григорій Честахівський узяв участь в описі кімнати Тараса Шевченка після його похорону. Поетовий знайомий Зосим Недоборовський згадував:

"Після смерті Тараса Григоровича квартири, яку він займав у Академії мистецтв, було опечатано, і після похорону, через деякий час, я одержав офіційне запрошення від поліції, як домовласник, бути присутнім при описуванні його майна, а Григорій Миколайович Честахівський, як експерт, за художника, для оцінки художніх творів, що залишилися після покійного. Опис робив поліцейський офіцер, — поручик Кітченко. Квартира складалася з однієї досить просторої — довгої, під склепінням кімнати, майже всі стіни якої списані олівцем... Спочатку я з Честахівським посписували зі стін, що вважали за потрібне і що немало забрало в нас часу; потім узялися описувати. Склавши опис усього, ми взяли й усе, за винятком одягу, віддали Михайлові Матвійовичу Лазаревському".

"Кращого від Честахівського важко було й придумати"

Ще в день смерті Тараса Шевченка його друзі зібралися у Михайла Лазаревського й вирішили перевезти поетове тіло й поховати в Україні, як і заповідав Тарас Григорович. Поки йшли довгі клопоти з цього приводу, могила Шевченка на Смоленському кладовищі, як писав часопис "Основа", постійно вся була в зелені та вінках, за ними не було видно ні землі, ні снігу, і вона скоріше нагадувала весну і життя, ніж холод і смерть.

До речі, 22 квітня, тобто за чотири дні до відкопання праху Шевченка, Честахівський змалював загальний вигляд могили на Смоленському кладовищі, на малюнку видно біля неї пос-

тати Шевченкового знайомого, поета і перекладача Миколи Курочкіна.

Дозвіл на перевезення тіла Шевченка в Україну, до якого чимало зусиль доклав поетів друг Михайло Лазаревський, було отримано у квітні. Двадцять шостою число домовину з прахом поета відкопали, й попереду її чекав довгий шлях, по завершенні якого в Каневі Михайло Максимович написав:

Із могили домовина
На світ піднялася;
Через Москву, через Київ,
Сюди донеслася.

Як підсумував у своїх спогадах Олександр Афанасьєв-Чужбинський: "Друзі покійного зібрали суму, виклопотали дозвіл і повезли прах Тараса туди, де

Могили
Чорніють, як гори,
Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять".

Починалася Шевченкова дорога в безсмертя...

Саме йому — Григорію Честахівському — петербурзька громада українців ("люба Громадонька Українська") довірила перевезення праху Кобзаря в Україну. Найліпше сказав про це його помічник у всенародній справі Олександр Лазаревський: "Кращого від Г. М. Честахівського для цього важко було й придумати. На нього й вказали найближчі друзі поета. Можна сказати, що Честахівський свято виконав покладену на нього місію".

Український історик Олександр Матвійович Лазаревський (1834—1902), п'ятий із шести братів Лазаревських, у 1858 р. закінчив історико-філологічний факультет Петербурзького університету, того року й познайомився з Шевченком, який повернувся з заслання. Михайло Грушевський називав його, поряд із Миколою Костомаровим і Володимиром Антоновичем, серед "чільних репрезентантів того наукового руху, що, почавшись з оживленням українськості з кінцем 1850-х рр., кладе властиві підвалини для наукової історіографії України-Русі".

Тарас Григорович подарував 8 лютого 1860 р. Олександрові Лазаревському "Кобзар" 1860 р.: "Чистому серцем і доброму козакові Олександрові Лазаревському. Кобзар

Тарас". Зупинімося тут, адже напис особливо красномовний. По-перше, Шевченко називає Лазаревського "козаком", як і Честахівського, бо це було для поета високою оцінкою людських якостей. По-друге, підписується "Кобзар Тарас", як і у випадку з подарунком Честахівському. Володимир Яцюк справедливо зазначив: "У такому збігові (національно забарвлені, майже аналогічні за формою і змістом дарчі написи двом особам, які згодом привезуть прах поета в Україну) вбачається щось і символічне, й закономірне. Самоототожнення себе з кобзарем, а своїм молодим приятелем із козаками, дарування їм "Кобзарів", помережаних і ніби оживлених власноручними написами, схоже на своєрідний обряд передачі заповіту, в якому йдеться про продовження поетової духовної і національної справи".

Шевченко ніби пророчив супровід свого праху в Україну саме цими двома козаками. В цьому контексті привертують особливу увагу перші два слова дарчого напису Лазаревському — "Чистому серцем..." Нагадаю, що в поетичній молитві, зверненій до Бога, Шевченко просив:

А чистих серцем? Коло їх
Постави ангели свої
І чистоту їх соблюди.

Якщо врахувати, що ці рядки написані в близькому часі до дарчого напису Лазаревському, то можна уявити, яких саме людей мав Шевченко на увазі...

Повертаючись до "Кобзаря", подарованого молодому Лазаревському, зазначу, що дорожчому книгу він передав своєму сину, тепер вона зберігається в Національному музеї Тараса Шевченка. Олександр Лазаревський з 1880 р. жив і працював у Києві. Він увійшов у шевченкознавство винятково цінним свідченням про перебування домовини з прахом Тараса Шевченка в Москві. Важливою є його заява про те, що саме Честахівський "був головним розпорядником провідів і похорону", він "був лише його, так би мовити, помічником".

Двадцять сьомого квітня Шевченкові друзі привезли труну залізницею в Москву на Миколаївський вокзал. Усе, що відбувалося далі, з часів Шевченкового біографа Михайла Чалого вмішувалося в кількох фразах. У того ж Чалого: "Після урочистої зустрічі труни Шевченка у Москві поїзд дістався Орла". Щоправда, з часом інформація стала трохи багатшою й дорівнювала приблизно лапідарній інформації з "Шевченківського словника": "Через Москву навесні 1861 домовину з тілом Шевченка везли з Петербурга на Україну. 27.IV її привезли в Москву і встановили в церкві Тихона-чудотворця біля Арбатських воріт³. З поетом прощалося багато москвичів".

У наукових працях інформації містилося не набагато більше. Скажімо, в біографії Павла Зайцева "Життя Тараса Шевченка", завершеної у Львові 1939 р., серед докладностей і подробиць останнього періоду життя й смерті та похорон Кобзаря, читаємо енциклопедично скупе повідомлення: "27 квітня тлінні останки поета прибули до Москви, де їх внесли до однієї з церков. Зустріч була урочистою. Відправлено панахида". У скрупульозній праці Зінаїди Тарахан-Берези "Святиня" (1998) є тепла фраза про те, що москвичі "в тихий задумі прощалися з ним назавжди в церкві Тихона-чудотворця на Арбаті". Нарешті, в енциклопедичному літописі життя й творчості поета "Труди й дні Кобзаря" Петра

Г. Честахівський. Домовина Т. Шевченка в церкві. 1861 р.

Ясне полум'я Володимира Зозулі

21 квітня мав зустріти свій 57-й день народження один із провідних акторів Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, заслужений артист України Володимир Зозуля. Але 15 серпня 2019 року смерть обірвала його життя...

мене звернулися наші авторитетні франківці, і ми розглянули питання, щоб він отримав звання заслуженого артиста України. І це справді заслужена відзнака.

Нам не вистачає Володі. Молоді франківці вже з книжок дізнаються про його роль в історії театру. А глядачі із задоволенням згадують галерею образів, які створив Володимир”.

Богдан БЕНЮК, народний артист України:

“Відтоді, як Володя прийшов до Театру Франка, всі ці роки ми з ним були в одній гримерці.

Володимира Зозулі немає серед нас. За цим столом тепер його товариш Олексій Паламаренко. А на дзеркалі залишилося фото Володимира. Цей портрет постійно дивиться на нас, а ми часто згадуємо нашого друга й колегу.

У нашій гримерці була величезна кількість людей, які представляли Театр Франка. За тим столом, за яким сиджу я вже 40 років, раніше сидів народний артист України, феноменальний актор Микола Цимбаліст.

Історія нашого театру складається з біографій багатьох акторів, які були присутні в ньому. Доля кожного артиста — це цеглинка, з них складається підмурівок нашого театру. І немає значення, більш чи менш успішними були ці актори, бо перед Богом ми всі рівні. Але важливо, що кожен вкладає свою енергетику, свій дух. Однією з таких цеглинок був Володя Зозуля, який поклав на кін театру певну кількість років. Він був духовно сильною людиною, великим патріотом України, справжнім козарлюгою. Запам'ятався як чесна і правдива людина, яка ніколи не фальшивила, весь час у творчому пошуку.

Його не стало раптово, поза театром, ще не розпочався театральний сезон. Він не прийшов на зібрання трупи, це теж своєрідний знак, ніби взяв відпустку. Уже 16 років як померла моя мама, одного брата немає 2, а другого — 20 років. Але мені здається, що всі вони є, існують, живуть у моєї свідомості. Головне, щоб ми про них пам'ятали. А дух Володі житиме з нами в театрі.

Один із персонажів моєї творчості Яго говорить: “Найкраще — це зберегти честь імені свого”. Якщо ти його збережеш, то про тебе будуть згадувати.

У Володимира залишилося двоє синів. Хочеться побажати, щоб у їхніх майбутніх родинках було багато дітей, щоб українців було багато і ми ніколи не зникли з лиця землі. А ще важливо, аби ці хлопці завжди пам'ятали свого батька”.

Анатолій ГНАТЮК, народний артист України:

“Коли Володя пішов від нас у засвіти, то разом із ним з Театру Франка пішло щось рідне і близьке. Я довго не міг усвідомити, що його більше немає. Наші гримерки були поруч. Він любив зайти до моєї гримерки, сісти на диванчик і поговорити. Говорили про творчість, життя, розповідали якісь веселі історії, жартували. Він був прекрасним співрозмовником. Зараз, буває, виходжу в коридор — і здається, що Володя

вийде з гримерки в костюмі свого персонажа, як завжди, усміхнеться і піде на сцену...”

Оскільки мав прізвище Зозуля, любив казати: “Я накую вам багато років”. Це було так мило й щиро. Вірилося, що з його легкої руки ми житимемо дуже багато років. А собі він зміг “накувати” лише 55...”

Володую любив всі покоління Театру Івана Франка — і старше, і середнє, і молодше. Він був надзвичайно відкритою людиною, щирим в усьому. Міг похвалити, але так само відверто і критикувати.

У нього можна було повчитися відданості професії. Він міг репетирувати не лише вдень, а й вночі. З великим натхненням репетирував роль Степана у виставі “Поминальна молитва”, віддавався так, наче це була прем'єра.

Того сумного дня вранці подзвонила його дружина Лена зі словами: “Володя помер”. Тільки зійшло сонце, мав бути яскравий сонячний день. І раптом така новина...”

Петро ІЛЬЧЕНКО, режисер-постановник, заслужений діяч мистецтв України:

“Володимир Зозуля був нашим побратимом у творчому цеху. Висока вимогливість, театральність, бажання не працювати, а служити вирізняли його в нашому театрі. У кожній ролі Володя намагався знайти камертон, виразну тему. Цього актора брали до вистав усі режисери.

Володя дуже любив колективну творчість, був активним членом постановочної команди, вірним у роботі, ніколи не підводив. Його не цікавило, чи його черга грати. Завжди був готовий вийти на сцену — чи на репетицію, чи в самій виставі.

Поза театром теж був компанійським. Брав участь у багатьох “капусниках”, вечорах, які ми організували. Позитив, світлість, карнавальність характеризували артиста Зозулю. А ще доброта.

Володимир НІКОЛАЄНКО, народний артист України:

“Коли Дмитро Чирипюк ставив виставу “Стережис Лева”, я грав Лева, а Зозуля — Вовка. Він вніс багато пропозицій до сценарію. Вийшла хороша вистава.

Володимир займався також естрадою. А наприкінці другого тисячоліття запитав мене, чи хочу я гідно увійти в міленіум. Звісно ж, погодився. Мали разом виступити новорічний концерт, він написав сценарій. Після закінчення концерту, десь о третій ночі, ска-

зав мені: “Ми будемо в міленіумі довго і щасливо жити”.

Як в актора взяв у нього те, що він умів одразу “хапати” образ. Для артиста важливо не просто вивчити текст, а знайти рішення сцени, щоб вистава була цікавою за темпоритмом, щоб була виразною. Це для мене було показово.

У нас було багато новорічних казочок. Він міг сказати, що в цій сцені чогось бракує, а наступного дня приходив із рішенням, як зробити казочку кращою. Бо для дітей грав, як для дорослих, і навіть краще!”

Олексій ПАЛАМАРЕНКО, заслужений артист України:

“В одному з останніх інтерв'ю Фаїну Раневську запитали: “Хороший актор — не обов'язково хороша людина, а хороша людина — не обов'язково

хороший актор. Що для вас важливіше?” Вона відверто відповіла: “На старості років я все більше тяжію до хороших людей. Я їм пробачу те, що вони не стали великими акторами, бо вони залишилися людьми...” Володя був хорошою людиною і прекрасним актором.

У Театральному інституті ми навчалися в одного педагога — Леоніда Олійника (Володя на курс пізніше). Леонід Артемович добре розбирався в людях, обирав на свій курс красивих і порядних. Як правило, його вибір мав хороші результати, і сьогодні в українських театрах його випускники серед перших.

Володимир дуже любив жарти, умів по-доброму посміятися. Вперше побачивши його усмішку, дехто міг подумати, що це несерйозна людина. Насправді ж за цією нібито несерйозністю ховався великий професіоналізм.

Ми разом працювали не лише на сцені Театру Франка. Були ще й новорічні вистави, а дітям не можна брехати. Актори — це великі діти. Як можна обманути тих, до кого ти найближче? Навіть із примітивних, на перший погляд, віршів він завжди вигадував якусь цікаву річ.

Він не був улюбленцем театральної долі. Кожна роль давалася нелегко. Але коли він грав, це

було неповторно. Так міг зіграти лише Володя Зозуля. Наприклад, казка про українського вовка: він знаходив такі фарби, що глядачі співчували сіромасі.

У виставі “Назар Стодоля” його призначили на роль Гната Карого. Він з радістю взявся за цю роботу. Проте був призначений у другий склад і не грав у перших виставах. Актору, який грає від прем'єри, легше, а ввід у виставу — складна річ, що потребує надзвичайних зусиль. Володимир вдалося зіграти лише кілька останніх вистав, але це вийшло блискуче.

На ВДНГ (нині — Національний комплекс “Експоцентр України”) його мама працювала екскурсоводом. Тут минуло дитинство Володі. Кожен павільйон, кожен закуток він знав як свої п'ять пальців. Ольга Іванівна спрямувала його на творчу дорогу, була справжньою натхненницею. Багато в чому саме завдяки їй він закінчив не лише студію при Театрі Франка, а й Театральний інститут.

Коли ми разом приходили на цю виставку, він ділився дитячими спогадами, як уперше побачив індусів. Це був його світ. Було враження, що тут він скидав свої роки і знову ставав хлопчиськом у коротких штанях.

Свого часу Володю не взяли в армію через проблеми із серцем. Тоді я на це не дуже зважав. Вже тепер розумію, що в нього було недостатньо міцне, але добре й велике серце.

Коли він пішов за обрій, то забрав із собою з театру щось тепле, дитяче, приємне, романтичне. Те, що якщо й повернеться до Театру Франка, то нескорю...”

А закінчити хочу словами Расула Гамзатова, які я переклав українською мовою: “І коли мій вогонь загас, жалійте не мене, а тих, що гріло повсякчас це полум'я ясне”.

Дмитро ЧИРИПЮК, режисер-постановник, народний артист України:

“Кажуть, незамінних людей не буває. Це неправда. Володя для мене був незамінним. Грав практично в усіх моїх виставах, і не лише тих, що я ставив у Театрі Франка, а й в інших місцях — Національному палаці мистецтв “Україна”, Національній опері, на урядових заходах, присвячених ювілеям Лесі Українки, Івана Франка, святкуванню Дня Незалежності України.

Разом із Борисом Шарварком вісім років ми ставили новорічні казки в Палаці “Україна”. Давав Володимир головні ролі. Це була людина, яка творила разом зі мною. Я міг спокійно залишити репетиції, він сам репетирував з акторами, щось вигадував до текстів, з ним було напрочуд комфортно. Знав, що він ніколи не підведе.

Готували виставу до ювілею Тодося Осьмачки, в якій грали Богдан Ступка і Віталій Розстальний, у Володі була роль самого Осьмачки. У нас було обмаль часу, боялися, що він не встигне вивчити текст. Це треба було зробити за ніч. І він встиг. У виставі “Поминальна молитва” призначив його на роль Степана. Але він вже не вийшов у цій ролі, хоча дуже хотів...”

Підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Теплими спогадами про свого друга й колегу по сцені діляться актори та режисери Театру Франка.

Михайло ЗАХАРЕВИЧ, генеральний директор-художній керівник Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, народний артист України:

“Перша наша зустріч з Володимиром відбулася ще до Театру Франка. Я приїхав до Театрального інституту відбирати акторів для Запорізького музично-драматичного театру. Після перегляду дипломних вистав запропонував йому роботу в цьому театрі, що, правда, тоді не склалося.

У березні 1992 року мене перевели на роботу в Театр Франка, а приблизно через два роки прийшов Володя з бажанням працювати на головній сцені країни. Разом із Сергієм Данченком, який був художнім керівником театру, ми прослухали його, зрозуміли, що він наш, франківець. Взяли Володимира на роботу. Тоді це вже був актор із певним досвідом роботи, харизматичний артист із власним обличчям.

Із самого початку був задіяний у багатьох виставах. Хоча й не грав головних ролей, але там, де треба було створити характер, — робив це блискуче. У Володі були дуже хороші епізодичні ролі. Загалом за ці роки він зіграв 41 роль, це досить багато. Як і в театрі, так і в кіно умів вдало перекваліфікуватися. Здобув авторитет серед франківців.

Я спостерігав за його творчістю. Він серйозно виріс у творчому аспекті. Через деякий час до

“Ми мусимо навчитися чути себе українцями — не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів...”. **Іван Франко**

Названі переможці конкурсу «Стежками Каменяра»

Цьогоріч на конкурс надійшло 1070 учнівських робіт із України, Австралії, Канади, Швеції, Бельгії, Великої Британії, які змагалися в чотирьох номінаціях: “Проза”, “Поезія”, “Драматургія” та “Найкраща ілюстрація до творів Івана Франка”, у двох вікових категоріях: 6–11 років та 12–16 років.

“Конкурс “Стежками Каменяра” започатковано у грудні 2017 року. З того часу понад 7 тисяч учнів опинилися в полоні Франкового слова і стали невід’ємною частиною тягості покоління, що єднають минуле, сучасне та майбутнє. Ми як організатори створюємо прозорі та рівні умови для всіх учасників. До складу журі входять відомі театральні діячі, письменники, художники, мистецтвознавці, професори ВНЗ і вчителі, музейники і франкознавці з України та з-за кордону”, — зазначила координаторка проекту Ольга Нижник.

За рейтингом балів було визначено переможців у номінаціях “Поезія”, “Проза”, “Драматургія” і “Найкраща ілюстрація до творів І. Франка” у двох вікових категоріях відповідно. Також свої спеціальні призи підготував для учасників і онук Каменяра Роланд Франко.

Номінація “ДРАМАТУРГІЯ”

У віковій категорії 6–11 років перше місце посіла Кабаченко Мар’я, учениця 5-го класу КЗ „П’ятихатська ЗОШ І-ІІ ступенів“ ВРР ЗО (Запорізька область); друге місце — Пархоменко Уляна, учениця 2-го класу Комішуватської ЗОШ І-ІІІ ступенів (Донецька область); третє місце — Гайдар Анастасія, учениця 3-го класу Херсонського Таврійського ліцею мистецтв (Херсонська область).

У віковій категорії 12–16 років найвищий бал отримала ро-

28 учнів стали переможцями щорічного Всеукраїнського літературно-мистецького конкурсу “Стежками Каменяра”, метою якого є посилення мотивації у вивченні школярами творчості Івана Франка через створення творів у різних жанрах.

бота Шатило Софії, учениці 7-го класу Семенівського НВК №1 ім. М. М. Хорунжого (Полтавська область); друге місце — Чернецька Єлизавета, учениця 8-го класу Семенівського НВК №1 ім. М. М. Хорунжого (Полтавська область); третє місце — Черненко Даніель, учень 11-го класу КЗ “Тетіївський навчально-виховний комплекс “Гімназія — загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів” (Київська область).

Номінація “ПОЕЗІЯ”

У віковій категорії 6–11 років найбільшу кількість балів отримала робота Ковальової Єсені, учениці 5-го класу Опорного закладу — Остерська ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Ю. Збанацького (Чернігівська область); друге місце — Климчук Ілля, учень 6-го класу Радивонівського ЗЗСО І-ІІІ ступенів (Полтавська область); третє місце — Острійчук Данило, учень 5-го класу Львівської гімназії “Престиж” з поглибленим вивченням іноземних мов (Львівська область).

У віковій категорії 12–16 років перше місце здобув Козійчук Богдан, учень 11-го класу ЗЗСО І-ІІІ ступенів Сокальський ліцей №1 ім. Олега Романіва (Львівська область); друге місце — Куш Евеліна, учениця 8-го класу Кам’янець-Подільської ЗОШ

І-ІІІ ступенів №7 (Хмельницька область); третє місце — Француз Вікторія, учениця 10-го класу Опорного закладу — Остерська ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Ю. Збанацького (Чернігівська область).

Номінація “ПРОЗА”

У віковій категорії 6–11 років найбільшу кількість балів отримала робота Бардалим Поліни, учениці 5-го класу Семенівського НВК №1 ім. М. М. Хорунжого (Полтавська область); друге місце — Юречко Юстина, учениця 6-го класу Ліцею №51 ім. Івана Франка ЛМР (Львівська область); третє місце — Савенюк Уляна, уче-

ниця 6-го класу Линовицької ЗОШ І-ІІІ ступенів (Чернігівська область).

У віковій категорії 12–16 років перше місце здобула Предко Анастасія, учениця 11-го класу Черняхівської гімназії (Житомирська область); друге місце — Єфімов Денис, учень 11-го класу КЗ “Ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою “Патріот” (Харківська область); третє місце розділили: Кіріченко Ольга, учениця 10-го класу Токмацької ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 ім. О. М. Кота (Запорізька область), та Реуцька Владислава, учениця 11-го класу КЗ “Краснопавлівський ліцей” (Харківська область).

Номінація “Найкраща ілюстрація до творів Івана Франка”

У віковій категорії 6–11 років перше місце посіла Статівка Ольга, учениця художньої студії “Первоцвіт” та Зінківської районної станції юних техніків (Полтавська область); друге місце — Яцків Вікторія, учениця Центру творчості дітей та юнацтва м. Стрия (Львівська область); третє місце розділили: Арсененко Софія, учениця 3-го класу Дробицької дитячої школи мистецтв (Черкаська область), та Данілін Мирослав, учень 4-го класу Шевченківської ЗОШ-інтернату з поглибленим вивченням предметів гуманітарно-естетичного профілю (Черкаська область).

У віковій категорії 12–16 років найкращими роботами визнано: перше міс-

це — Цепур Єлизавета, учениця 8-го класу КЗСМО “Музична школа 14” КМР (Дніпропетровська область); друге місце розділили: Юрчук Домініка, учениця 11-го класу Чепелівської ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Петра Шемчука (Хмельницька область), та Бородин Ярина-Марія, учениця 11-го класу Львівської державної комунальної СЗШ №3 (Львівська область); третє місце розділили: Перехрест Олександр, учень 9-го класу Дробицької дитячої школи мистецтв (Черкаська область), та Обаримський Максим, учень 8-го класу Стебницької гімназії №11 ім. Т. Зозулі (Львівська область).

Спеціальні призи від онука Івана Франка Роланда Франка отримав Школярчук Олександр, учень 11-го класу Великомелянського НВК “Школа-гімназія” (Рівненська область), та учні 5-ПМ класу Комунального закладу освіти “Навчально-виховний комплекс” №100 (м. Дніпро).

Цьогоріч оргкомітет ухвалив рішення відмовитися від урочистої церемонії нагородження переможців, яка щорічно відбувалася в Києві біля погруддя Іванові Франкові, у зв’язку з епідемією коронавірусної хвороби COVID-19. Дипломи і призи переможці отримують поштою. Подяки за участь у конкурсі буде надіслано дітям із українських діаспорних родин, які проживають за межами України, а також авторам, чий роботи увійшли до десятків найкращих у кожній номінації та своїй віковій категорії.

Всеукраїнський учнівський літературно-мистецький конкурс “Стежками Каменяра” було засновано за ініціатииви Міжнародного фонду Івана Франка у партнерстві з Міністерством освіти і науки України, громадською організацією “Львівське товариство” у місті Києві та Львівським національним університетом ім. Івана Франка.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА” імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2021

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 74

на 1 місяць	21 грн 43 коп.	на півроку	115 грн 58 коп.
на 3 місяці	61 грн 29 коп.	на рік	225 грн 96 коп.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор

Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Павло МОВЧАН,

Микола ТИМОШИК,

Георгій ФІЛІПЧУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Літературна редакторка

Галина ДАЦЮК

Коректорка

Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosivity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”, 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

